

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Summæ Theologicæ Scholasticæ Et Moralis

In Quatuor Partes Distributæ

In qua de Incarnatione Verbi & Mysteriis vitæ Christi, nec non de
Sacramentis in genere & singulis in specie succinctè & dilucidè tractatur

Herincx, Wilhelm

Antverpiæ, 1675

Disputatio VI. De Impedimentis Matrimonii.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72963](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72963)

calum, & adferens in amiam, si fraternè moniti non desistant: tum quia Ecclesia statuit denegandum Matrimonium (quod utique selet publicè peti, & non debet nisi publicè contrahi) ob impedimentum, quod etiam unius solius testimonio constat: quod utique est occultum, regulariter saltem & publicè non quia hac in parte agit in foro, sermo adinstar iudicii, in quo habet pro sufficienti motiva etiam illud, quod si clandestinè constat: tum quia maxime congruit Matrimonium hinc negari, dum est impedimentum dirimens ob gravissima incommoda. Si autem est tantum prohibens, tunc potest sine alia infamia propalari; v.g. votum castitatis aut Religionis, aut certe cedit in damnum tertii, ut si volens contrahere sit alter desponsatus, cui proinde ex iustitia consulendum est.

Petes, quæ sit pœna statuta assistentibus Matrimonio non præmissis denuntiationibus? Resp. Parochum vel quemvis alium sacerdotem, qui præsumpserit huiusmodi Matrimonio assistere, incurrere suspensionem seu de sententiâ ab officio, sive ab actibus Ordinis & officii clericalis, per triennium, computandum scilicet, non a die delicti, sed à die latæ sententiæ. Patet ex c. Cum inhibito, de Clandest. despons. ubi hæc pœna statuitur contra Sacerdotes assistentes Matrimonio clandestino etiam ex defectu solaturum denuntiationum. Quæ pœna non est sublata per Concilium Tridentinum, quod aliam novam pœnam non imposuit. Et tamen non obliuisceret Parochus assistens Matrimonio clandestino defectu testium, ut notè invalide contrahat c. Cum inhibito respiciat Matrimonium clandestinum valida. Ipsum vero *inhibito, sess. 24. c. d. de reform.*

Matrim. Parochum vel alium sacerdotem, qui cum minore testium numero, et testes qui sine Parocho vel sacerdote huiusmodi contractui intersuerint, nec non ipsos contrahentes graviter arbitrio Ordinarii puniri præcipit. Et infra subdit: Quod si quis Parochus vel alius Sacerdos alterius Parochie sponsos sine illorum Parochi licentiâ Matrimonio coniungere ausu benedicere ausu fuerit, ipso iure tamdiu suspensus maneat, quamdiu ab Ordinario eius Parochi, qui Matrimonio interesse debebat, seu à quo benedictio suscipienda erat, absolvatur. Præterea ipsi contrahentes per c. Cum inhibito privantur favore concessio c. Ex tenore, qui filii sunt legitimi, si contrahant non præviis denuntiationibus. Qui favor est iste, quod proles essent alioquin legitimæ, quæ nascuntur ex Matrimonio in gradibus prohibitis ignoranter contracto, adeoque invalido. Si tamen ipsi sic contrahentes Matrimonium faciant postea, impedimento necdum detecto, publicari seu denuntiarî, filii exinde geniti sunt habendi legitimi, etsi impedimentum postea detegatur, c. Quod nobis, qui filii sunt legitimi; quasi nimirum fuisset Matrimonium à principio cum debita publicatione contractum. Addit *Trid. sup. c. 5.* ut si contrahentes neglexerint solemnitates requisitas in contrahendo Matrimonio, & ignoranter contraxerint intrâ gradus prohibitos, spe dispensationis careant, ac si intrâ illos scienter contraxissent: non enim (inquit Concilium) dignus est, qui Ecclesie benignitatem facile experietur, cuius salubria præcepta temerè contempsit. Unde petentes dispensationem deberent necessariò tale vitium in contractu Matrimonii commissum exprimere.

DISPUTATIO SEXTA.

De Impedimentis Matrimonii.

QUESTIO I.

De Impedimentis Matrimonii in communi.

IMPEDIMENTA Matrimonii generatim sunt illa, quæ obstant, ne Matrimonium ritè celebretur. Et quidem si obstat, ne Matrimonium celebretur validè, vocantur impedimenta dirimentia; si verò tantum, ne celebretur licitè, vocantur communiter impedimenta impedientia, aut relictius merè prohibentia. Huiusmodi sunt etiam in veteri Lege, ut patet *Levit. 18.* ubi vetatur Matrimonium filiorum Israël cum matre, noverca, sorore, nepte ex filio vel filia, sorore privigna, amita vel mater-

tera, item cum uxore patris vel avunculi, cum nuru, cum uxore fratris, nisi is mortuus sit sine liberis, cum nepte privigna, denique cum sorore uxoris, hæc superstitè. Illa porrò impedimenta etiam fuisse dirimentia est exploratum *Raphaeli Aversa. q. 9. sect. 1.*

Saltem ipsa in Lege nova non habent locum, nisi in quantum aliqua sunt juris naturalis, vel quæ etsi essent juris divini politivi, tamen sunt ab Ecclesia resumpta ob morales congruentias. Et *Trident. sess. 24. can. 3.* agens de gradibus in Levitico expressis, dicit anathema asserenti, non posse Ecclesiam in nonnullis, utpotè nunc juris Ecclesiastici, dispensare. Hoc verò modo intelligendum est, quòd *Zacharias Papa c. Pitacium 30. q. 3.* allegat, per modum scilicet convenientiæ, Legem Levitici de abstinendo à propria cõ-

2.
An vel qualiter hæc locum habeat in nova Lege.

Herinc. Sum. Theol. Pars IV.

Bbb 3 languit.

sanguinea, inde arguens quasi à fortiori, quod multò magis à spiritali nostri patris filii
..... sub nimia districtione nos cavere convenit.

Et Innocentius III. c. *Litterarum*, de Restit. spohat. procedens solùm arguendo & referendo sententias, allegat obiter Ecclesiam in gradibus jure divino prohibitis dispensare non posse, supple convenienter ideoque non consuevisse, quia scilicet non expedit, ordinariè loquendo, etsi (ut praxis Ecclesie docet) interdum dispenset, & ipsam in quibusdam gradibus à Deo olim prohibitis dispensare posse, definiat Tridentinum sup. & quantum ad secundum gradum supponit idem Tridentinum sup. c. 5. Ipseque Innocentius III. c. *Gaudemus*, de Divortis.

Similiter Gregorius Papa c. *Quadam* lex 35. q. 3. de Conjugio consobrinorum dicens, Experimento didicimus ex tali Conjugio sobolem non posse succrescere, & sacra Lex prohibet cognationis turpitudinem revelare; alludit quidem ad verba Levitici, tamen solùm adducit per modum convenientiæ & exempli ad statuum quid simile, vel etiam amplius. Aut certè nomine sacræ Legis intelligit Ecclesiasticam: cùm alioquin constet Matrimonia consobrinorum fuisse apud Judæos licita, & potius consanguineorum in tertio gradu; & tamen infert Gregorius: Unde necesse est, ut in quarta vel quinta generatione fidelium licenter sibi conjungantur.

3. Ecclesiam porrò posse utriusque generis impedimenta præscribere, patet ex antiqua Ecclesie praxi, & de dirimentibus sub anathemate definit *Trid. sess. 24. can. 4.* Ratio est: quia Matrimonium non tantum est Sacramentum, sed etiam contractus; hic autem ita subest dispositioni reipublicæ, ut nisi conditiones ab illa præscriptæ serventur, sit illicitus vel etiam invalidus. Unde etiam posset reipublica, sive princeps secularis infidelis præscribere impedimenta Matrimonii respectu infidelium sibi subjectorum: hi enim non sunt subjecti Ecclesie, neque eorum Matrimonia sunt Sacramentum. Quare id ipsum possent principes fideles circa subditos suos infideles, si qui sint tales.

4. Sed dubitatur, an princeps infidelis sic possit statuere impedimenta Matrimonii, ut adstringantur pariter fideles ei subjecti. Ratio dubitandi est, quòd etsi Matrimonium inter fideles sit Sacramentum, tamen præsuppositivè sit contractus civilis, & eatenus subdatur potestati politicæ, nisi Ecclesia reservet, reservationi autem locus esse non videatur circa infideles Ecclesie non subjectos. Quare sic censet Sanchez, Coninck & alii. Verùm non videtur posse negari, quin Ecclesia facere id possit saltem indirectè, sicut potest eximerè fideles à potestate principum infidelium in aliis obstantibus bono & fini supernaturali: cui in præsentis proposito id expedit, tum

ob Sacramenti dignitate, tum ob uniformitatem inter Christianos. De facto autem leges sunt generales, quibus Ecclesia indefinitè Christianos in causa matrimoniali eximit à legibus civilibus. Ideoque sic censet *Dicasillo d. 7. dub. 1. Diana & alii.* Restamen incerta est, & hoc tempore non nata ulsvenire.

Illud certum est, Ecclesiam sibi reservasse de facto hanc potestatem quoad principes Christianos, ut ipsa Ecclesia principum & posulorum praxis aperte docet. Et colligitur ex c. *Tuam*, de Ordine Cognat. Et c. 1. de Consang. & affinit. Immo *Basilus Pontius*, Aversa & alii censent id oriri ex jure divino, ipsaque institutione Sacramenti, seu elevatione Matrimonii ad dignitatem Sacramenti. Sed nullatenus sufficienter id probant. Et alioquin Christus elevandò Matrimonium ad statum Sacramenti, reliquit ipsum contractum invariatum; & hac in parte potuisset specialiter invariatum relinquere; non constat autem, quòd non reliquerit. Quare sicut materia & artificium calicis consecrati subjacet humani permutationibus non obstante consecratione: sic contractus matrimonialis subjacere posset dispositioni politicæ non obstante annexa ratione Sacramenti.

Id itaque firmum maneat, & sufficiens, quòd principes nil possunt hic citra voluntatem Ecclesie; & Canonibus esse standum, si leges contradicerent. Nil quoque eos posse circa ipsum Matrimonium ultra statuta ab Ecclesia. Posse tamen poenis suis roborare leges Ecclesie, & de hujus assensu similia statuta facere. Insuper leges condere de quibusdam rebus, nempe temporalibus annexis Matrimonio, non concessentibus ipsius vim aut substantiam: ut præ de dote, de donationibus inter virum & mulierem, de sponsalium legitate, & similibus: ut omnes fatentur.

Impedimenta porrò pro tota Ecclesia statuere potest Pontifex. Episcopis quoque non est respectu ad suas dioceses hæc potestas adempta, sive ex natura rei, sive ex jure divino, sive etiam ex jure scripto, quod extet saltem in Corpore juris; sed consuetudine universali & longævâ. Alioquin reperiantur de facto varia impedimenta statuta in Conciliis particularibus, quæ Ecclesia universalis tandem acceptavit. De facto quoque posset Episcopus, aut etiam inferiores curam animarum habentes in casu speciali ob scandalum v. g. vel difficultatem motam de impedimento, interdicere aliquibus, ne simul contrahant: non tamen irritando Matrimonium secus attentatum.

Possunt insuper induci impedimenta per consuetudinem, uti alie leges, etiam irritantes; & supponitur c. 1. de Cognat. Spirit. Et *Jacutus* in clarius c. *Super eo*, eod. tit. Et rursum c. *Quod de* lectio, de Consanguinit. An similiter possent

Potesi indu-
bit Ecclesia
statuere im-
pedimenta,
tam dirim-
tia, quam
alia.

Similiter
princeps
quoad infi-
deles sibi
subjectos.

An circa
hos ita id
possit prin-
ceps infide-
lis, ut ad-
stringantur
pariter fide-
les subjecti,
incertum.

Quæst. II. De Impedimentis impediens seu merè prohib. 571

consuetudine abrogari, dubitari posset. Affirmat Sanchez, Pontius, Coninck & quidam alii: tum quia ipse Pontifex potest ea abrogare per legem expressam, & de facto interdum nonnulla abrogavit: tum quia consuetudo potest ea introducere, adeoque & abrogare: per quas enim causas res nascitur, etiam tollitur. Recepta nihilominus Doctorum sententia id negat ex c. Quod super his, de Consanguinit. ubi deciditur non valere Matrimonium contractum in gradibus prohibitis, non obstante consuetudine, quæ ducenda est potius in materia: cum enim tota vis consuetudinis præcisè sit à voluntate Papæ, non plura, quam is velit, valere potest: non censetur autem voluisse, ut valeat, quando ipse eam reprobatur, & corruptelam aut simili modo vocat. Nisi dein eam sciens verbo aut facto approbet: tunc enim de novo vult, ut valeat. Opinio nihilominus Sanchez potest probabiliter sustineri ob generalem dispositionem cap. fin. de Consuetud. ubi sermo est de consuetudine rationabili, qualis in ordine ad abrogationem alicujus impedimenti esse ita posset, ut rationabiliter illud ipse Legislatur abrogaret per speciale edictum, & consequenter idem rationabiliter fieret vi consuetudinis per generalem Juris dispositionem. Unde ipse Innocentius III. impedimentum consanguinitatis sine corruptela Ecclesiasticæ disciplinæ reduxit ad quartum gradum. Consuetudo autem, quam c. Quod super his, de Consuetud. corruptelam vocat, de ea quæ necdum erat scripta, & diu recepta, sed obscura & aliquorum tantum, posset intelligi: prout factum videtur in principio Epistolæ de consuetud. quod habetur adjunctum in exemplaribus Plantin. Ut proinde fuerit abusus, & corruptela legitima, & non contrahendo intra gradus prohibitos: cuius obviare intendit cavendo, ne huiusmodi abusus toleretur. Cum quo consistit, ut longævitate & continuitate, communique audente diuque tolerato consensu, fiat consuetudo ipsa rationabilis & præscripta cui consensum Principis personalem, immo legalem congruat esse conformem.

Potes, an possit Pontifex statuere in casu & persona privata impedimentum, quod minus cum Divina scripta persona Matrimonium valide contrahat? Resp. Aff. dum adest iusta causa, v. g. speciale delictum talium personarum, grave scandalum vel damnum ex tali Matrimonio oriturum. Sicut enim Ecclesia iuste illis interdicit, ne Matrimonium inter se contrahant, cur similiter non possit eosdem ad illud inhabilitare? Unde etiam referuntur aliqui casus, in quibus Papa id fecerit. Immo posset esse casus, quo alicui iuste penitus inhiheretur quodvis Matrimonium, etiam cum inhabilitate. Sicut enim ob delictum imponitur

pena capitis, perpetuæ servitutis, exilii, aut carceris, & variæ poenæ inhabilitatis ad alios actus: cur non possit imponi poena inhabilitatis ad Matrimonium? Et ita refert Alexander de Nevo in c. Tuas, de Sponsa duorum id factum fuisse ab Urbano V. adversus Bernaborem Vicecomitem dominum Mediolanensem, ejuisque filios Ecclesiæ rebelles.

Ad statuenda porro impedimenta legitima Matrimonii requiritur rationabilis causa. Unde graviter peccaret Pontifex sine iusta causa statuens impedimenta, uti alias leges graves, & specialiter in hac materia restringendo libertatem Matrimonii. Immo iuxta Doctores, communiter contra paucos, invalidè ea statueret sine causa convenienti, uti & alias leges, & specialiter in hac materia. Non est tamen subditis integrum judicare de sufficientia causæ, sed regulariter pro ea est præsumendum. Et aliqua fuisse sine iusta causa in Ecclesia statuta, non nisi temerè cogitaretur: cum sit res tanta & tam publica. Quamquam non omnes causæ sint æquè urgentes: & quædam potius hædeant quàm necessitent: & ob novas causas, subinde etiam ex abusibus emergentes, aut alias subinde convenienter aliqua impedimenta postmodum Ecclesia restrinxerit. Immo etiam dum condebantur aliqua, poterant esse rationes pro & contra sufficientes ad statuenda, & ad non statuenda seu tollenda: sicut plerumque in rebus moralibus seu politicis sunt rationes pro & contra.

QUÆSTIO II.

De Impedimentis impediens seu merè prohibentibus.

IMPEDIMENTA merè prohibentia olim erant duodecim, & exprimiuntur his verbis:

- Ecclesiæ vetitum, nec non tempus feriatum,
- Atque Catechismus, sponsalia, iungito votum.
- Incestus, rapinus sponsatæ, mors mulieris,
- Susceptus propriae sobolis, mors presbyteralis,
- Vel si pariterat solemniter, aut monalem
- Accipias: prohibent hæc conjugium sociarium.

Ex his quinque priora oriuntur sine crimine sive culpâ, septem autem posteriora ex crimine personæ per modum poenæ.

Primum est Ecclesiæ vetitum seu Interdictum, quando scilicet Prælati, aut alius iuste alicui prohibet nuptias ad tempus, v. g. si dubitetur de impedimento, an hoc subsit, ut interim de illo inquiratur. Quæ prohibitio cum sit de re gravi, obligat sub mortali.

Et spectat
excommu-
nicatio.

Huc etiam spectat excommunicatio, quæ excommunicatus arcetur ab usu omnium Sacramentorum. Deinde Nonnulli huc referunt tempus interdicti Ecclesiastici (quod est unum ex censuris) quo voluit esse illicitum inire Matrimonium, ut Suarez, Præpositus & alii. Sed Doctores communius hoc negant, modò omittatur benedictio, quæ tunc semper est illicita. Vide quæ diximus Parte 2. Tract. 3. d. 6. de Conjuris q. 4. num. 22. & Sanchez l. 7. d. 8.

Non tempus
interdicti.

13.
Tempus fe-
riarum quod-
nam sit.

Secundum est Tempus feriatum. De quo ita Rituale Romanum Tit. de Sacram. Matr. l. 1. s. 1. s. 2. meminerint Parochi, à Dominica prima Adventus usque ad diem Epiphaniæ, & à feria quarta Cinerum usque ad Octavam Pasche inclusive, solemnitates nuptiarum prohibitas esse; ut nuptias benedicere, sponsam traducere, nuptialia celebrare convivia. Matrimonium autem omnino tempore contrahi potest. De solis etiam solemnibus nuptiis sive nuptiarum solemnitatibus loquitur Pastorale Mechliniense Tit. de Ritu ac forma celebrandi sponsalia, & Tridentinum sess. 24. c. 10. ubi quoque veterem rigorem nonnihil remittit. Plura enim olim tempora erant, quibus nuptiarum solemnitas interdicerentur. c. Capellanus, de feriis. c. Non oportet 1. & 2. c. Non licet. c. Nec uxorem 33. quest. 4.

14.
Quæ præxi-
t Provincia
Mechlinien-
sis.

Solet nihilominus in Provincia Mechliniensi recurri ad Ordinarium, qui ex legitima causa ad Matrimonium tempore clauso contrahendum admittat, cavendo adhuc à solemnitatibus conviviorum nuptialium, choreis, sponfarum publicis traductionibus & similibus: ut ordinat Synodus Mechliniensis II. (quam, Sedes Apostolica approbavit) Tit. 10. c. 8. idque ideo, quòd (ut notat Zypaus in Anal. jur. Pont. novi l. 4. Tit. de Matr. Contracto contra Interd. Eccles.) in his ditionibus semper benedicantur nuptiæ eodem tempore quo contrahuntur (quod tamen non est necessarium) & benedictiones nuptiarum tanquam solemnitas earum prædicto tempore à Tridentino supra inhibeantur. Immo Sanchez l. 7. d. 7. num. 18. & alii docent isto tempore solam benedictionem inhiberi sub mortali; fundatque se Sanchez in consuetudine. Quæ tamen non apparet recepta ubique locorum, saltem in his ditionibus. Addit Zypaus supra contra hanc temporum inhibitionem, veluti factam à superiore, non posse Episcopum jure ordinario dispensare, tamen consuetudinem hic passim secus obtinere. Immo hæc dispensationem aperte supponit Synodus Mechliniensis supra esse penes Episcopum. Sanchez tamen l. 7. d. 7. num. 6. & alii putant illam non competere Episcopis per se, sed tantum in casu urgente, ubi non esset recursus ad Pontificem.

15.
Impedimen-
tum Cate-
chismi quid.

Tertium est, quod oritur ex Catechismo, seu quadam instructione, quæ solet Baptismo præmitti: dum enim quis tenet

aliquem in Catechismo nomine illius respondendo sacerdoti interroganti, an credat &c. talis contrahit simile impedimentum, sed impediens tantum, quale dirimens contrahit is, qui suscipit anquem ex sacro fonte, ut habetur c. Per Catechismum, de Cognat. s. 1. in 6. & alibi. Tamen Ovarius, Sa, Pontius, Petrus & Bartholomeus Ledesma, Sanchez supra d. 10. n. 12. & plures alii probaverunt decessent hoc impedimentum nunc esse sublatum per Trid. sess. 24. c. 2. de Resol. Matr. ubi post designatas personas, inter quas deinceps contraheretur cognatio spiritualis, concludit: Omnibus inter alias personas hujus spiritualis cognationis impedimentis omnino sublatis. Quamvis autem ibi principaliter sit sermo de impedimento dirimente, non vocat tamen, sed suadet favor ampliandus, quòd verba sumantur in tota sua generalitate, aut certe dicta de impedimento dirimente censeantur eminenter seu virtualiter dicta, etiam de prohibente tantum. Quemadmodum oppositum sentientes non gravat concedere Tridentinum, ubi saltem à fortiori hoc impedimentum Catechismi (quod olim ad plures personas extendebatur, sicut cognatio dirimens ex Baptismo) fuisse restrictum ad eandem personam, ad quas cognatio spiritualis dirimens, quantumvis contendat ut sola Tridentinum loqui. Accedit, quòd ita referatur declarasse S. Congregatio, ut testatur Pontius l. 6. c. 11. Unde etiam hoc impedimentum amplius à nemine curari, nec de super inquisitio fieri videtur.

Quartum sunt Sponsalia, quamdiu enim hæc non solvantur, obligant ex natura rei sub mortali, ne matrimonium cum alia contrahatur; ut potest.

Quintum est Votum simplex (idem est de juramento) religionis vel castitatis perpetuæ, vel susceptionis Ordinis sacri, vel laicali non ineundi Matrimonium: qui enim tale votum emisit, Matrimonium contrahere prohibetur: nam contrahendo vel violando votum, vel poneret se in statu cum observantia voti incompatibilis.

Est tamen inter hæc vota notanda quedam differentia; nam qui contrahit matrimonium emissæ voto non contrahendi, peccat quidem in ipsa contractione, postmodum tamen potest petere & reddere debitum: eò quòd votum illud se tantum extendit ad abstinendum ab actione contractiva Matrimonii. Similiter qui vovit suscipere Ordinem sacrum, peccat contrahendo, quatenus facit se inidoneum ad susceptionem Ordinis sacri: cum tamen ultra non videatur se obligasse, potest petere & reddere debitum, donec Matrimonio dissoluto, vel aliàs fiat ei integrum suscipere Ordinem. Qui verò vovit castitatem, non tantum peccat contrahendo, sed in super obligatur numquam petere debitum (nisi

cum ipso in hoc dispensetur ab habente potestatem) ut sic votum seruet, quantum sibi possibile: quia tamen per votum non potuit iuri alterius praedjudicare, tenetur petenti debitum reddere etiam prima vice, quando & sicuti teneretur non ligatus voto. Vide *l. 2. de Iustitia* 7. 41. *l. 6. Qui denique* vovit ingredi Religionem, manet conjugatus usque ad consummationem, nec potest sub mortali consummare, siue petendo debitum, siue reddendo; eo quod per consummationem faciat impletionem voti sui impossibilem. Posita tamen consummatione, cum impletio voti fit ei facta impossibilis, potest ulterius debitum reddere & petere, donec conjugate moriente aut adulterante vel consentiente in ingressum Religionis, ipse votum suum debite executioni mandet.

Præterea sunt varia crimina, ob quæ in poenam interdicebatur criminoso per Cationes antiquos quodvis Matrimonium. Quæ crimina, saltem ut plurimum, erant talia, ut eederent in injuriam seu praedjudicium Matrimonii, quibus proportione videbatur hujusmodi poena. Primum erat incestus scienter commissus cum affine, aut cum illa, cum qua intercedebat publica honestas, quamdiu complex vivebat, aut etiam, quæta plures incestus cum propria consanguinea. Quod postremum tamen negat *D. Thomas, Sanchez, Bonacina* & plures alii, eo quod hic incestus sit potius injuriosæ naturæ, quam Matrimonio; Controversia actam est inter Doctores, ad quod gradus hoc impedimentum extendebatur.

Secundum raptus sponsæ alienæ ipsâ vel sponsæ invito: dignus enim erat arceri à quovis Matrimonio, qui alienum perturbabat. Per Sponsam intelligit *Sanchez, Coninck, & Pontius* uxorem seu jam nuptam. At conformius textui *c. Statutum 27. q. 2.* intelligitur etiam sponsa de futuro; in qua similiter concurret ratio præacta. Immo in textu citato est specialiter sermo de sponsa de futuro.

Tertium, occisio injusta propriæ uxoris: merito enim à quovis conjugio arcebatur, qui sic in proprium deliquerat. Idem est iuxta plures, si mulier occidat virum ex paritate juris, & exemplo impedimenti dirimentis, ac unitate rationum, quæ assignantur in jure, ac denique correlatione inter virum & uxorem. Multi tamen contradicunt cum *Loesio l. 4. Tit. 16. num. 7.* eo quod *cap. Interfectores, c. Quicumque, c. Amomente 33. q. 2.* tantum loquantur de viro occidente uxorem, hæc ratio, quod prioriores sint & audaciores viri ad cædem uxorum, quam è diverso uxores ad cædem maritorum. Ut illi sint magis reprimendi, & cessante rationis paritate, textus ex argumento correlativorum non sint exten-

dendi in odiosis & poenalibus, Verumtamen priori sententiæ plurimum favet *cap. De Divortio* & *cap. Si quis vivente 31. quasi. 1.*

Quartum, susceptio propriæ proles defunctæ facta ex industria ad se eximendum à debito conjugali. Quintum, occisio injusta presbyteri. Sextum, publica seu solemnis poenitentia, saltem eâ durante. Abstinere enim à Matrimonio erat pars quædam publicæ poenitentia. Septimum, contractus Matrimonii cum Mortali scienter contractus.

Verum hæc impedimenta ex crimine non obligare, ubi tolerantibus Prælatibus contraria consuetudo invaluit, docent *Variis*, seu ubi de consuetudine abrogante constat, ut loquuntur alii. Immo simpliciter & absolute asserunt *Navarrus, Sanchez, Pontius, Coninck, Diana* & alii passim esse abrogata per consuetudinem de consensu seu conniventia Ecclesiæ. Constat enim de usu, quo rei similibus criminum nec abstinere à Matrimonio, nec dispensationem petunt ipsi vel alii pro ipsis: neque de illis sunt solliciti prælati aut curam animarum gerentes. Jus Canonicum quoque reprobandum consuetudinem contrariam legi impedimento- rum, loquitur de solis dirimentibus. Adde etiam olim fortè non aliter obligasse, quam crimine existente publico & notorio, præsertim incestus, vel in judicio probabili, aut insuper per sententiam iudicis declarato, præsertim presbytericidio, prout Nonnulli diversimodè docuerunt. Denique dum ea impedimenta vigerent, creditur adhuc fuisse penes Episcopum dispensandi potestatem.

Merito porro his impedimentis annumerari posset impedimentum hæresis, quo impeditur Catholicus contrahere cum hæretica; etsi Matrimonium non dirimatur. De quo tamen postea, cum de disparitate cultus, communem secuti methodum, agamus.

QUÆSTIO III.

De Impedimentis dirimentibus in Communi.

IMPEDIMENTA dirimentia, quæ scilicet impediunt, quo minus Matrimonium sit validum, uti Ecclesia constituere potuit, sic in iis constituendis ipsam non errasse definit *Trid. sess. 24. can. 4.*

Primò itaque horum efficacia locum habet indubie etiam in ignorantibus: qui si cum impedimento dirimente ignorato Matrimonium contrahant, invalide contrahunt, etsi ob bonam fidem excusentur interim à culpa. Nam nullitas Matrimonii incurritur ab eis tamquam effectus in-

21. Quatuor reliqua recensentur.

22. Ad impedi- menta ex crimine ad- huc sint in vigore.

Prædictis merito annumeratur hæresis.

23. In statuer- dis impedi- mentis dirim- entibus Ecclesia non erravit. Locum ha- bent etiam in ignoran- tibus.

inhabilitatis, quæ contrahitur etiam non cognita.

24.
An validè
contrahant
erroneè exi-
stimantes
impedimen-
tum.

E contra si verè quidem impedimentum non subsit, tamen erroneè contrahentibus adesse putetur, adhuc validum fore Matrimonium censent varii: at negant alii. Et quidem si omnino certò sibi persuadeant subesse impedimentum dirimens, & illius probè nomine non apparet, qualiter practicè possit in talibus adesse seria contrahendi intentio; quæ non versatur circa id quod certò putatur impossibile. Quia tamen fieri potest, ut falsò putantes se esse v. g. consanguineos, aequaliter suspicentur contingere posse, ut non sit gradus tam propinquus qui dirimat; vel ut putantes v. g. priorem conjugem vivere, cogitent posse fieri, ut obierit; vel sanè vim impedimenti dirimentis non penetrent: hinc possent tales habere intentionem sufficientem, contrahendi scilicet si & quantum possunt, seu faciendi quidquid possunt.

25.
An vel qua-
liter locum
habeant e-
tiam in peri-
culo vitæ.

Secundò locum habet impedimentorum dirimentium efficacia etiam cum periculo vitæ, quantum ad hoc, ut ne tunc quidem valeat contractus Matrimonii v. g. post votum solemne vel Ordinem sacrum, aut inter consanguineos &c. Per hoc enim non redditur ablata potestas contrahendi. Estque hæc communis Doctorum sententia; quam sensus & usus Ecclesiæ confirmat.

Si quis tamen gravi metu compellatur cum impedimento dirimente jure Ecclesiastico contrahere, excusatur à mortali, si non intendat consummare (quod ne quidem metu mortis liceat) nec sic de hoc periculum, neque etiam intendat conficere Sacramentum. Ita Sanchez l. 7. d. 5. n. 4. Coninck & alii: quia lex irritans non videtur tam rigidè prohibere talem contractum, ut non liceat in tali periculo citra mortale inire illum fictè, vel etiam seriò eodem modo quo potest.

26.
An contra-
hentes cum
impedimen-
to dirimente
graviter
peccent, &
qualiter.

Aliàs contrahentes cum impedimento dirimente graviter peccant, juxta omnes Doctores: quia in re magni momenti contraveniunt præcepto juris naturalis, vel divini, aut saltem Ecclesiastici. Et si enim possit dari lex irritans, non prohibens: tamen in præsentem ob indecentiam facti, ipsum irritatur, adeoque prohibetur. Et consuetudo optima legum interpret sic mentem Ecclesiæ clarè interpretatur. Unde & vocatur in Jure gradus prohibiti, in quibus scilicet prohibetur Matrimonium, etsi simul irritetur. Deinde in plerisque etiam prohibetur specialiter ipsa copula seu usus: ergo similiter ipse contractus. Immo si intendant Matrimonium sic contractum consummare, aut exponant se periculo consummandi, ultra peccatum inobedientiæ, committunt aliud contra castitatem; & quidem speciale, si copula seu consummatio sit specialiter mala vel prohibita sic im-

pediis, v. g. consanguineis; & si intendat conficere Sacramentum, peccant insuper contra religionem. Ubi etiam considerandum est, non unicum tantum peccatum, puta volitionis semel v. g. consummandi, sed potiùs multiplex, saltem virtualiter, contra castitatem, quatenus volunt expressè vel tacitè in statu quasi continuo peccati perseverare, sicut qui proponeret vivere in concubinato.

Petens, An copula fornicariæ eorum, inter quos est impedimentum dirimens, habeat specialem malitiam? Resp. Aff. quoad pleraque impedimenta. Nam ex voto solemni & ligamine oritur in copula ex natura rei circumstantia sacrilegii vel adulterii. Similiter ex Ordine sacro oritur in copula circumstantia sacrilegii, sive ex voto, sive ex Ecclesiæ præcepto. Idem est in impedimento affinitatis, cognationis etiam spiritualis aut legalis, publicæ honestatis: nam ista impedimenta sunt inducta ob specialem indecentiam ipsius copulæ inter tales impeditos, quæ sit eandem incestuosa. Similiter copula habita inter impotentes videtur esse distinctæ malitiæ, quæ reducit ad peccatum contra naturam: etsi de hoc quidam dubitent. Plurimi idem tenent de disparitate cultûs, ut si v. g. Christianus fornicetur cum infidelibus. Nam etiam in tali copula videatur indecentia, ob quam Ecclesia inter tales Matrimonium irritavit. Vide Coninck disp. 30. n. 21. ubi addit talem copulam esse contra virtutem Religionis. Quando tamen inhabilitas ad Matrimonium non est inducta ob peculiarem inordinacionem quæ est in copula, sed ob aliam causam, v. g. in poenam criminis, vel ob ignorantiam aut metum, est simplex fornicatio; ut cum est impedimentum criminis vel raptûs, vel metûs, vel erroris personæ: nisi quòd possit adesse circumstantia specialis injustitiæ, si quis vi vel metu aut dolo alteram inducat ab eopulam.

Tertiò maxime est, contrahentes cum impedimento, eo cognito debere se parari ab usu Matrimonii: immo ob mortale periculum carnalis commercii, etiam quo ad habitationem, per se loquendo, seu quantum fieri potest. Et quidem interdum non erit magnum incommodum de gere parti impedimentum, v. g. vitam prioris conjugis, quæ putabatur mortua.

Sed gravis est difficultas in casu, quo unus solus impedimentum post contractum Matrimonium detegit, aut alius antea contractus contraxit, nec potest absque summa infamia illud manifestare copartiti, aut non absque alio magno periculo separari vel debitum negare; aut quando ob defectum probationis compellitur ab Ecclesiæ Prælati reddere debitum. Quo casu certum est conscium impedimenti non posse reddere debitum, donec interim impe-

terur dispensatio; ne quidem sum impedimentum est iuris Ecclesiastici, & iudicatur cogit ad reddendum debitum. Ita enim expresse declarat Innocentius III. c. Inquisitioni 44. de Iem. Excomm. ubi in casu, quo alter conjugum pro certo scit impedimentum conjugii, propter quod sine mortali peccato non valeat carnale commercium exercere, quamvis illud apud Ecclesiam probare non possit; respondet, eum debere potius excommunicationis sententiam humiliter sustinere, quam per carnale commercium peccatum operari mortale. Idem habetur c. Literas de Resit. spoliat.

Ratio est: quia fornicatio nunquam licet. Neque tunc est debitum, sed crimen; quod nequidem opus iacturam vitae est admittendum. Putat quidem pars nescia se habere jus petendi, sed ipsam verè illud non habere, constat parti impedimenti conscia. Non fit etiam inter impedimenta in Jure distinctio. Quare etsi sit Ecclesiasticum, non censetur Ecclesia per talem Prælatum dispensare; sed hinc proceditur per allegata & probata, supponendo, non faciendum Matrimonium valere. Unde si postea impedimentum detegeretur, Ecclesia eos separaret, & liberos declararet. Censura autem tunc non ligat innocentem in foro conscientiae, & coram Deo non tenet; sed solum in externis deberet se talis gerere pro excommunicato ad vitandum scandalum & majora alia incommoda. Qualiter porro in aliquo sit tali casu procedendum, attentis circumstantiis prudens iudicabit. Promptius autem erit, quando impedimentum est iuris Ecclesiastici ac dispensabile, procurante dispensationem, vitata interim alio preteritu copula, ac post dispensationem renovare Matrimonium. Alias interdum expedit fuga, ingressus in Religionem, procuratio divortii alio titulo; si adfit, &c.

Quarto ad revalidandum Matrimonium ratione impedimenti invalidè contractum, certum est non sufficere solum ablationem impedimenti, sed adhibendum esse novum consensum: adeo ut in hoc etiam nequeat Papa dispensare. Prior enim consensus, utpote inter personas tunc inhabiles, nullius erat valoris, nec poterat unquam virtute illius pernici Matrimonium, adeoque post habilitationem debet poni consensus perficiens Matrimonium. Est etiam satis certum, & apud Doctores communiter exploratum, non sufficere novum consensum unius tantum conjugis, qui impedimentum est conscius, sed requiri utriusque iam habilis effecti: antea enim erat consensus utriusque omnino nullus, utpote qui erat inter inhabiles, & utrimque acceptatio a traditio personarum inhabilium. Quare non est, cur unius potius, quam alterius consensus foret renovandus. Certum insuper est, non

sufficere solum internum consensum, sed debere exterius exprimi, seu requiri novam expressionem consensuum: nam totus antecedens contractus erat nullus, etiam quoad sum externum.

Sed controversia est, an uterque debet fieri conscius nullitatis Matrimonii sive impedimenti præcedentis, an verò sufficiat impedimento sublato conjuges denuò consentire seque tractare ut conjuges? Postremum sufficere, asserit Casetanus, Sotus, Corduba, Bartholomæus & Petrus Ledesma, Henríquez, Rodríguez & alii: eò quòd sublato impedimento sint personæ ad contrahendum habiles, adeoque si de facto verè consensum adhibeant, is erit legitimus; & consequenter ipse contractus matrimonialis in huiusmodi consensu expresso perficitur. Idque plures ex iis Doctoribus asserunt, etsi conjux ignarus impedimenti sit ita dispositus, ut agnitâ veritate nullatenus consentiret. Varii quoque huic sententiæ contradicentes eam saltem admittunt esse probabilem in praxi in casu urgentis necessitatis, dum scilicet ex detecta Matrimonii nullitate gravissima sequerentur inconvenientia.

Verùm recepta hodie apud Doctores opinio (pro qua refertur Scotus dist. 35. q. 1. n. Contrarium 5. Richardus, Adrianus, Navarrus, Sanchez, Pontius, Coninck & plurimi alii) requirit utriusque conjugis aliquo modo notificari nullitatem Matrimonii: eò quòd alioquin inficius nullitatis per suum novum consensum tantum intendat confirmare contractum prius factum, eumque præstare vi existimationis, quâ credit illum valuisse & valere: qui proinde si non valuerit, tali confirmatione non revalidatur: cum tantum approbetur quod factum erat, & prout factum fuisse apprehenditur: quod manifestè apparet non sufficere. Immo cum tali consensu potest stare actualis intentio nequaquam tunc contrahendi, si prius Matrimonium foret nullum: adeoque procedit ex præsumptione falsa de valore matrimonii & jure per illud acquisito, non autem ex intentione denuò contrahendi sive efficiendi Matrimonium: quæ utique est necessaria, nec locum habet in eo, qui sic credit Matrimonium esse dudum factum, ut de ejus nullitate nequidem suspensionem habeat. Quòd si tamen hanc, vel dubium aliquod haberet, posset omnino velle denuò contrahere casu quo contractus fuerit nullus.

Et hanc quidem posteriorem opinionem omnino veram existimo, cum ea tamen limitatione, quòd absolute posset restaurari contractus etiam ab omnino conscio nullitatis, si sub conditione consensum sic exprimat, quòd etiam si non valeret Matrimonium antea factum, velit nunc de novo facere. Neque video ullam de hoc dubitandi rationem. Oportet tamen, ut hic

31. Iuxta non-nullos scientia nullitatis non requiritur.

32. Contrarium est hodie apud Doctores receptum.

33. Quod auctor amplius cum quodam limitatione seu declaratione.

novus consensus sit de præfatis, adeoque non solum quis dicat, Si non esset Matrimonium, vellem de novo contrahere; sed ut dicat, se tunc contrahere seu accipere alterum in conjugem. Hoc autem sufficit, etiamsi quis foret ita dispositus, ut si sciret nullitatem, haberet voluntatem non contrahendi. Itaque in huiusmodi casu perplexo conscius nullitatis studeat obtinere consensum conditionatum, rogans compartem, ut postquam quasi in signum amoris ei dixit, etsi necdum essem conjugatus seu Matrimonium nullum esset, vellem te habere in conjugem & ex nunc volo seu accipio; compars in signum amoris reciproci illud ipsum respondeat. Aliàs nullatenus potest conscius nullitatis admittere copulam, quantumvis compars inscia eam urgeat: copula namque non est sufficiens signum novi affectus maritalis seu novi consensus. Et hoc modo posset conciliari utraque opinio præallegata.

An autem Matrimonium ratione impedimenti invalidi post Tridentinum restitui queat sine præsentia parochi & testium, quando impedimentum est occultum dictum est d. 5. quæst. 3.

34. Impedimenta porro dirimentia sunt jure antiquo duodecim his versibus comprehensa:

Error, Conditio, Votum, Cognatio, Crimen, Culiûs disparitas, Vis, Ordo, Ligamen, Honestas,

Si sis affinis, Si forte coire nequibus.

Hæc socianda vetant conjugia, facta retrahant.

Quibus Tridentinum addidit raptum; qui tamen potest comprehendi nomine criminis generaliter accepto. Aliqui etiam addunt absentiam parochi & testium, quæ ex Tridentino irritat Matrimonium. Ob quæ adungi possent hi versus:

Si Parochi & duplicis desit præsentia testis, Raptave sit mulier, nec parti reddita turæ.

De his impedimentis in particulari varia restant dicenda: præterquam de Vi seu impedimento metûs, item de impedimento ligaminis seu vinculi matrimonialis, de defectu parochi & testium: de quibus in superioribus disputationibus sufficienter actum est: ac denique excepto impedimento Ordinis sacri, de quo actum Tract. præc. disp. ult.

QUÆSTIO IV.

De Impedimento Erroris & Conditionis servilis.

35. Error personæ irritat jure naturæ Matrimonium.

Dico I. Error personæ (quo videlicet contrahens putat aliam esse personam cum qua contrahit, quàm reverà est, quique est substantialis) irritat Matrimo-

nium jure naturæ. Ita communiter Doctores. Ratio est, quòd personæ sint substantiale seu primarium objectum hujus contractus; circa quod si sit error, deficit consensus substantialis, adeoque ipse contractus, jure naturæ. Eadem nullitas statuitur seu declaratur jure positivo, c. *Tua nos, de Sponsal.* Nec juvat, quòd error sit venialis; quia non agitur de incurrendâ culpa, sed de validando Matrimonio; ad quod per se requiritur explicitus & formalis consensus, quem tollit error etiam aliquin vincibilis. Quod verum est, etsi quis sit ita dispositus habitualiter, ut etsi sciret esse aliam personam, equidem contraheret: qui dicitur error concomitans & à Juristis error non dans causam contractus. Etsi enim error iste non reddat actum contrarium voluntati, tamen reddit non voluntarium, seu non procedentem ex voluntate circa tale objectum: cum tamen consensus conjugalis debeat esse positivè voluntarius cum tali persona. Dispositio autem habitualis hæc & nunc non influit in actum.

Nec obstat Conclusioni exemplum Jacob & Liæ: quia Jacob non contraxit cum Liâ valide; nisi postquam detecto errore personæ, ratificavit, compassus Liæ jam defloratæ, per ignorantiam ex parte Jacob invincibilem, qui Liam de se substitutam putavit bonâ fide esse Rachelem, deceptus per hoc, quòd sponsæ pudoris gratiâ velatæ solerent introduci ad suos maritos. Si militer non obstat exemplum benedicti & Isaac, quæ vel fuit directâ ad filium præsentem quicumque offerret vel fuit detecto errore confirmata à parte ex divinâ revelatione in mirabili illo sermone acceptâ. Denique non obstat exemplum aliorum contractuum: nam & hos quidem vitiat error substantialis, sed in eis, uti & in aliis Sacramentis, error personæ potest esse five est accidentalis; secus quàm in Matrimonio, in quo ob specialem rationem illius, consensus censetur determinatè ferri in hanc singularem personam, & corpus tradi pro tali singulari corpore.

Dico II. Error qualitatis personæ, qui & accidentalis vocatur (qualis est v. g. si quæ putabatur divites, nobilis, pulchra &c. sit pauper, plebeia, turpis &c.) per se non irritat Matrimonium. Ita communiter Doctores, & colligitur ex c. *Cum in Apostolica*, cura rei per de *Sponsal.* Ratio est, quòd qualitates non sunt objectum contractus, sed consensus, sed solum ratio motiva; ac proinde licet sit error circa illas, subsistit consensus substantialis, adeoque est validus.

Dixi per se: quia posset jure positivo error alicujus qualitatis irritare, ut Concl. Secus est si presens intendere non contrahere, nisi talis qualitas insit: tunc enim defectu conditionis deficeret consensus sic conditionatè

præstitus, adeoque ipse contractus. Veni- que quando error qualitatis redundat in personam, etiam irritat Matrimonium, v. g. si aliqua per procuratorem contrahat Matrimonium cum primogenito Regis Hispaniarum, erit irritum, si substituatur secundogenitus: quia cum tunc contrahat cum absente, quem non novit nisi sub ratione primogeniti, fertur intellectus, & consequenter consensus solummodo in primogenitum, quicumque ille sit, & in nullum alium. Tunc autem error qualitatis redundat in personam, quando qualitas determinat intellectum contrahentis, ut concipiat certam & omnino determinatam personam, seu quando penes illam format sibi conceptum cuiusdam singularis personæ, atque ideo determinat voluntatem, ut in eam præse consentiat. Quando verò quis independenter ab ea qualitate concipit seu apprehendit certam personam, & postea decipitur, putans tali personam se apprehensam inesse certam qualitatem, quæ non inest, tunc est purus error qualitatis. Ut contingit, quando juvenis sollicitus filiam, fingit se divitem, nobilem, filium Comitum, regis &c. Vide Sanchez lib. 7. d. 18. num. 26. & 27. Coniug. d. 31. dub. 10.

DICO III. Conditio servilis dirimit Matrimonium, quando liber contrahit ignoranter, cum serva, vel libera cum servo. Patet ex c. fin. De conjugio servorum. Et factis colligitur ex c. Proposuit eodem tit. Matrimonia tamen servorum inter se non irritantur, ut patet ex c. e. eodem tit. Similiter si liber conditionem servilem alterius antea noverat, Matrimonium subsistit, ut patet ex c. fin. & c. e. eodem tit. Immo videtur subsistere, si quis dubitans de conditione servili contractus, eam nihilominus accipiat in uxorem. Idemque a fortiori est, si quis habeat opinionem de hac conditione. Eiusmodi enim censetur habere notitiam hæc in re. Ita Pontius, Bonacius & alii. Secus est, si solum adsit levis suspitio, non excludens determinatum iudicium de libertate personæ.

Obstat porro valori Matrimonii hic error, est sit tantum concomitans, aut etiam vincibilis vel casualis (et hoc negat Scotus) sicut similis error personæ obstat valori Matrimonii. Et quamquam in ordine ad culpam, non tamen in ordine ad validitatem Matrimonii (quæ omnis requirit scientiam huius conditionis) ignorantia vincibilis æquiparatur scientiæ. Si quis ducat servam libertati donatam seu libertam, v. d. et si ignoret fuisse servam, quia de facto verè est libera. Ita Doctores communiter. Immo si serva ab ipso domino tradatur, vel eo sciente & tacente jungatur in scio servitutis, eo ipso fit libera, & Matrimonium valet, juxta Sanchez lib. 7. d. 20. Pontium lib. 7. cap. 44. & habetur ex Auth. De Nuptiis Herincx Sum. Theol. Pars IV.

5. Si verò Decretum. E contra si servus putans se contrahere cum libera, contrahat cum serva, do- cent communitate Doctores Matrimonium valere: nam Canones agunt de Matrimonio, quod init liber cum serva, quam ignorat esse servam. Ratio etiam disparitatis militans, non militat quando uterque est servus, qui sunt pares, sicut duo liberi.

Similiter Canones & ratio id urgent solum, quando liber contrahit cum serva putans esse liberam, non autem quando putat esse servam, & verè est libera: per hoc enim non deterioratur conditio huius, sed par alteri fit.

Plura hic moveri possent circa conjugia servorum. Quæ quia apud nos rara sunt, videantur apud alios, signanter Sanchez lib. 7. d. 19. & seq.

Existimant autem Doctores passim, conditionem servilem ignoratam dirimere Matrimonium, non quidem jure naturæ, sed tantum Ecclesiastico; ut error ceterarum Qualitatum jure naturæ illud non dirimit juxta Doctores communiter. Quamvis oppositum non sit improbable, quod docet Magister dist. 30. in princip. & plures alii, quibus favet Scotus dist. cit. quæst. 1. num. 2. & dist. 42. num. 11. eò quòd in toto jure non reperitur textus irritans, sed irritatio potius supponatur. Deinde persona libera non videtur corpus suum liberum tradere pro corpore alterius, nisi similiter libero in ordine ad usum matrimonialem, nisi expressius aliud intendat, uti facit, quando conditionem servilem novit.

QUESTIO V. De Impedimento Voti & Disparitatis Cultus.

DICO I. Votum solemnè castitatis emissum in professione Religionis approbatè dirimit Matrimonium contrahendum. Est de fide ex Trid. sess. 24. can. 9. & patet ex c. unic. de Voto in 6. & aliis Juribus. Deinde post Constitutionem Gregorii XIII. quæ incipit, Ascendente Domino, etiam votum simplex castitatis, quo aliquis in Societate Jesu fit Religiosus dirimit Matrimonium contrahendum. Reliqua vota simplicia non dirimunt, ut patet ex c. unic. cit.

DICO II. Votum solemnè dirimit Matrimonium jure Ecclesiastico. Ita Scotus dist. 38. & d. 42. num. 11. & alii communiter, contra varios, quorum aliqui volunt quòd dirimat jure naturæ, pauci alii, quòd jure divino. Probatur Conclusio; quia de jure Ecclesiastico constat; jus autem naturæ vel divinum ex nullo capite sufficienter probatur.

Aut servus contrahat cum serva, falso putans esse liberam.

41. An error circa conditionem servilem irritet Matrimonium jure naturæ.

42. Votum solemnè dirimit Matrimonium contrahendum. Idem est, de voto simplici emisso in Societate Jesu.

43. Votum solemnè dirimit jure solum Ecclesiastico.

Confirmatur I. quia votum solemnne non dirimit jure naturæ aut divino, in quantum est votum: cum votum simplex non minus obliget apud Deum, quam solemnne, ut tradit *Celestinus III. c. Rursus*, *quoniam Clerici vel voventes*; & tamen votum simplex non dirimit: solemnitas quoque voti est introducta ab Ecclesia, juxta *Gregorium IX. c. in*, & Bullam *Gregorii XIII. cit.* Non irritat etiam in quantum est traditio facta Religioni, & hæc per solemnem professionem acquirit dominium aliquod in Religiosos: nam etiam per vota simplicia Societatis fit hæc traditio, quæ tamen solo jure Ecclesiastico irritant Matrimonium, nec ante Constitutionem Gregorianam irritabant. Deinde dominium illud non repugnat dominio, quod acquiritur per contractum Matrimonii, ut patet, dum conjuges post Matrimonium etiam consummatum profitentur ex mutuo consensu: & à fortiori dum servus cum serva, vel etiam cum libera servilem conditionem non ignorante contrahit matrimonium, domino retinente suum dominium. Confirmatur II. quia vinculum matrimoniale stat cum professione religiosa, quæ emittitur postea; quidni ergo quantum est ex jure naturæ stet professio cum postea ineundo matrimonio?

Dico III. Disparitas cultûs dirimit Matrimonium, quando fidelis contrahit cum infideli, seu baptizatus cum non baptizata. Est certum apud Catholicos. Et quamvis nulla determinata lex irritans, sive divina, sive humana, inveniatur, satis tamen hoc declarat consuetudo Ecclesiastica. Unde si baptizatus contrahat cum catechumena, matrimonium est nullum; immo licet baptizatus sit hæreticus vel apostata, invalidè contrahit cum non baptizata.

Dico IV. Disparitas cultûs dirimit Matrimonium jure Ecclesiastico. Ita *Scotus dist. 39. num. 5.* & alii communiter. Probat: quia non potest dici irritum jure naturæ: cum nulla disparitas cultûs repugnet substantiæ Matrimonii; & in antiquo Testamento fideles, etiam amici Dei singulares, reperiantur contraxisse cum infidelibus; ut *Joseph cum Asseneth*, *Ester cum Assuero*. Nec potest dici irritum jure divino positivo: cum illius ne vestigium quidem appareat (quidquid contendat noster *Decretum d. 49. numer. 85.*) immo in initio Ecclesiæ ob paucitatem fidelium necessarium fuerit contrahere cum infidelibus: & *Paulus V.* aliquando concesserit facultatem dispensandi in hoc impedimento; ut constat apud *Præpositum q. 7. dub. 17. cons. 4.*

Quamvis autem inter alios, quantumvis cultu dispares, modò sint baptizati, validè contrahatur Matrimonium, ut apud omnes constat: tamen Catholicus illicitè contrahit cum Hæretica aut aliis à fide

alienis, nisi gravis aliqua circumstantia excuset: partim propter periculum perversionis, vel malæ educationis prælium, vel continuationum discordiarum: partim propter Concilium Chalcedonense *can. 13.* & alias Ecclesiæ constitutiones, quibus similia con nubia prohibentur. Unde bene *Abrosius lib. 1. De Abrahami c. 9. Cave Christiane*, *et similis autem Judæo filiam tuam tradere: cape Gentilem, aut Indicem, atque alienigenam, hoc est, hæreticam, & omnes alienam à tua fide uxorem accersas tibi.* Alii Canones sive auctoritates vide apud *Basilium Pontium lib. 7. de Matrim. c. 46.* Quæ etiam specialem Appendicem de Matrimonio Catholici cum Hæretica Operi suo de Matrimonio subtextuit.

Non videtur tamen hoc ita intrinsecè malum, quin periculis illis hinc & nunc cessantibus (quod satis ratum est) occurrere gravi necessitate, possit cohonefari: accedente præsertim Pontificis dispensatione, aut contrariè consuetudine, qualis (teste *Sanchez l. 7. d. 72. num. 5.*) invaluit, ubi Catholici Hæreticis permixti vivunt. De quo etiam ex professo agit *Basilus Bonzius in Appendice circa c. 3. & sequentibus.*

QUESTIO VI.

De Impedimento Cognationis.

Cum cognatio sit triplex: carnalis, sive consanguinitas, spiritalis & legalis; de singulis quæritur. Quoad cognationem carnalem

Nota I. eam oriri ex participatione eisdem sanguinis sive naturæ. Unde eam describit *Scotus dist. 40. num. 5.* *Periculum personarum ab eadem persona carnali propagatione descendit.* Adde, vel potius subintellige, *Vel quarum una descendit ab altera.* Hinc Adam & Heva non fuerunt consanguinei: cum unus ab altero, vel ambo ad eadem tertiam persona per carnalem propagationem non descenderint.

Nota II. triplicem distingui lineam consanguinitatis (quæ juxta *Scotum supra* est ordo personarum consanguinitate junctarum) juxta triplicem personarum sanguine junctarum later se habitudinem: scilicet ascendentium quæ est habitudo principii ad principia; in qua sunt filius, pater, avus, proavus, abavus &c. descendentium, quæ est habitudo principii ad principia; in qua sunt pater, filius, nepos, pronepos, abnepos &c. & lineam transversalem sive collateralium, quæ est habitudo descendentium ad eodem stipite, sic ut non à se invicem descendant; qualem habent duo fratres, duo patruges &c.

Nota III. in linea recta tot gradibus unum ab alio distare, quot generationibus inferior descendit à superiore, v. g. pater & filius distant uno gradu, avus & nepos

44. Disparitas cultûs dirimit Matrimonium inter Baptizatum & non baptizatum.

45. Idem jure Ecclesiastico.

46. At inter baptizatos, quantumvis cultu dispares, Matrimo-

nepos duobus, proavus & pronepos tribus: tot enim generationibus descendit inferiori à superiore. Veri (quod in idem redit) tot gradibus distant à se invicem, quæ sunt personæ, unâ minus. In linea transversa sive collateralis tot gradibus distant à se invicem, quot distant à communi stirpe, v.g. duo fratres inter se distant uno gradu, prout distant à communi stirpe: filii fratrum duobus gradibus &c. Patruus & nepos dicuntur conjungi in primo gradu & secundo: quia unus distat à communi stirpe uno gradu, & alter duobus. Quantum tamen attinet ad effectum juris quoad impedimentum Matrimonii, semper in hoc attenditur gradus remotior, qui ad se trahit propinquorem, sic ut præfati dicantur conjungi in secundo gradu, quia unus distat à stirpe duobus gradibus. Patet ex c. Quod dilectio & c. Vir, de Consanguin. & Affinit.

Dico I. In linea recta quilibet gradus dirimit Matrimonium jure naturæ; ita ut si Adam homo viveret, uxorem ducere non posset. Ita Scotus supra num. 4. & plurimi apud Sanchez lib. 7. d. 51. num. 12. De primo gradu constat apud omnes: sed de ulterioribus controversatur. Plures volunt non excedere primum gradum: alii non secundum, alii solum protendi ad quartum, alii ad septimum, alii ad vigesimum. Probat Conclufio ex L. Nuptia, & L. Jure gentium ff. De ritu Nuptiarum, ubi deciditur inter ascendentes & descendentes in infinitum jure gentium (quo nomine Jurisconsulti appellat jus naturæ) incestuosas nuptias contrahi, easque consistere non posse. Ratio est: quia non solum indecens est tales contrahere, sed semper mater indecens tales simul miseri, ob reverentiam jure naturæ specialiter debitam principio originis etiam mediato, v.g. avo, proavo &c. cui reverentiæ status & actus conjugalis quasi substantialiter repugnat. Confirmatur: quia omnes ascendentes dicuntur & sunt veri parentes respectu descendenti, eisque debetur eadem reverentia, quæ immediatis parentibus; inter quos tamen & proles ob hoc ipsum juxta omnes est jure naturæ irritum Matrimonium.

Nec obstant jura, quæ insinuant non dirimi Matrimonium ultra quartum aut aliud determinatum gradum: quia loquuntur de consanguinitate in linea transversa. Unde numquam legitur oppositum in praxim fuisse deductum, aut à Pontifice in eo fuisse dispensatum.

Non obstat etiam, quod participatio sanguinis propter nimiam distantiam inter ascendentes & descendentes tandem videatur tolli: quia hic potius spectatur ratio principii, ob quam debetur filialis reverentia (cujus obligatio semper manet) quam physica participatio sanguinis.

Herincx Sum. Theol. pars IV.

Dico II. Consanguinitas in linea transversa dirimit Matrimonium usque ad quartum gradum inclusive. Patet ex Concilio Lateranensi cap. 50. & refertur c. Non debet, de Consanguin. & affinit. ubi etiam restringitur jus antiquum, quod irritabat usque ad septimum gradum. Congruè autem id Ecclesia statuit, tum ad majorem commoditatem humani commercii inter fideles, ut per fœdera conjugiorum inter diversas familias magis dilatetur amicitia: tum ad majorem cautelam servandæ continentiæ inter sanguine junctos, qui frequenter sibi invicem cohabitant, & sunt valde familiares; tum ob alias causas. Quia verò memoria hujus affectus & propinquitatis facilius conservatur usque ad quartum gradum, & alioquin periculum foret, ne Matrimonia frequenter essent invalida, si impedimentum longius extenderetur, convenienter fuit restrictum usque ad quartum gradum; præsertim quia ob sufficientem multiplicationem fidelium amplius extendi non oportebat.

Satis quoque constat, impedimentum hoc esse juris merè Ecclesiastici à secundo gradu inclusive: cum infideles conversi, qui antea in tali gradu contraxerant, non sint separandi, ut determinat Innocentius III. c. Gaudemus, de Divortii; essent autem separandi, si impedimentum foret juris naturæ.

Solum est controversia de primo gradu lineæ transversæ, videlicet de fratre & sorore. Valde probabile est dirimere jure naturæ, juxta Sanchez, Præpositum & alios passim. Et colligitur ex Augustino lib. 15. de Civitate cap. 16. & lib. 22. contra Faustum cap. 35. Atque ex eo, quod (teste Augustino loco prius cit.) Gentes, quæ fraterna conjugia permiserunt, fuerint graviter reprehensæ, ceteris melius institutis illa abhorrentibus. Deinde Abraham Genes. 12. visus est sibi sufficienter ostendisse Gentibus, Saram non esse suam uxorem, dicendo esse sororem. Quod rursum legit Gen. 20. Ratio efficax difficulter redditur: non est tamen contemnenda ea ratio moralis, quod juxta instinctum luminis naturalis frater & soror maximam sibi debeant reverentiam, cui familiaritas conjuncta turpitudini actus carnalis, nimium repugnat: & quod alioquin naturæ non satis providisset periculis incontinentiæ, si frater & soror non prohiberentur lege speciali invicem commisceri.

Quod si tamen ista indecentia contractum Matrimonii se solâ non potuerit reddere invalidum, credendum omnino videtur, Deum juxta naturæ exigentiam suo præcepto & ordinatione illum invalidasse ab initio conditi creaturæ: nisi quod ob necessitatem (quæ indecentiam expurgabat) permiserit filios Adæ ducere sorores, cum aliæ mulieres non essent.

Ccc 2 Nec

52.
Consanguinitas in linea transversa dirimit Matrimonium usque ad quartum gradum.

Et quidem hoc esse juris merè Ecclesiastico à secundo gradu inclusive.

53.
At inter fratrem & sororem valde probabiliter etiam jure naturæ.

54.
Quo sensu
Abraham
uxorem ap-
pellat foro-
rem.

Nec obstat, quod Abraham in uxorem duxerit Saram, sororem suam germanam, sed non uterinam, juxta id quod ait Gen. 29. Verè soror mea est, filia patris mei, & non filia matris meae. Nam Sara vocatur ibidem & Gen. 12. soror Abraham, id est, propinqua sanguine, scilicet filia Aran fratris Abraham: quo sensu & Loth Gen. 13. frater dicitur, cum tamen esset filius Aran fratris Abraham. Dicitur autem filia patris Abraham, scilicet Thare, sed mediata, sive mediante filio Aran, & non filia matris Abraham, eò quod Aran & Abraham non essent uterini, sed ex diversa matre. Unde Gen. 11. Sara (quæ & Jescha ibidem vocatur, adeoque binominis fuit) dicitur nurus Thare, & uxor Abraham filii Thare. Ita explicat Augustinus & alii Patres ac Expositores passim. Quæ expositio confirmatur: quia si licuissent tempore Abraham Matrimonia inter fratrem & sororem, inutiliter Abraham fuisset usus hujusmodi prætextu, & Abimelech Gen. 20. non rectè collegisset, non esse uxorem, quia soror erat, vel inde se justificasset apud Deum. Ex quibus pariter patet, qualiter nihilominus Abraham non sit mentitus, tacendo uxorem, & dicendo sororem, ne se occiso ipsa ab extraneis captiva possideretur, sicque tuendo vitam propriam, & castitatem uxoris, quam simul tueri se non posse credebat, divinæ custodiæ committendo. Vide Augustinum l. 22. contra Faustum c. 26. & 33. & l. 16. de Civit. c. 19.

Contrarium
opinionis
nostræ tenen-
tes subdunt
hoc impedi-
mentum dis-
pensationi
Papa.

Sciendum tamen, opinionem nostram non esse certam: cum ei contradicat Cajetanus, Pontius & plures alii. Qui consequenter admittere debent, ex causa seu necessitate gravissima posse Pontificem in hoc dispensare, quàmvis id non sit solitum aut conveniens. Singulare tamen est, quod ex Archidiacono refert Sylvester V. Papa q. 17. scilicet Martinum V. dispensasse cum eo, qui cum sua germana contraxerat & consummaverat.

55.
Cognatio
spiritualis
quid sit, &
inter quos
contrahatur.

Cognatio spiritualis est necessitudo quarundam personarum oriens ex Sacramento Baptismi vel Confirmationis; ut habetur c. fin. de Cognat. spirit. in 6. Hæc cognatio (quæ olim latius extendebatur) est restricta à Tridentino sess. 24. c. 2. de Reform. Matr. ut solum dirimat Matrimonium inter baptizantem vel confirmantem & paternos ab una parte, & baptizatum, vel confirmatum ejusque patrem & matrem ab altera. Speciales circa hanc cognationem difficultates vide disp. 7. De Necess. Effectu & Cerem. Bapt. q. 4. & apud Præpositum hic q. 7. dub. 6.

56.
Cognatio
legalis ori-
tur ex ad-
optione.
Adoptio
aliam est per-
fecta, qua

Cognatio legalis est propinquitas quarundam personarum oriens ex adoptione. Est autem adoptio, personæ extraneæ in filium aut filiam &c. legitima assumptio. Una est perfecta, quæ adoptatus transit in patriam potestatem adoptantis, sitque heres necessarius ab intestato. Et hæc fieri

debet de expresso & mutuo consensu utriusque partis, ac eisdem principis auctoritate (nisi forte, quando avus adoptat proprium nepotem vel neptem) soletque vocari arrogatio. Altera adoptio est imperfecta, quæ homo etiam alieni juris potest locog. g. filii assumi, non transeundo in potestatem adoptantis. Et hæc fit etiam auctoritate inferioris judicis sive magistratus, de consensu solius adoptantis, nec per eam fit adoptatus heres necessarius, sed tantum ab intestato.

Et quidem Doctores satis communiter consentiunt oriri impedimentum dirimenti Matrimonium etiam ex adoptione imperfecta, saltem inter adoptantem & adoptatum ejusque descendentes usque ad quartum vel aliquem alium gradum, de quo ipsi variant. Nihilominus valde probabiliter id negat Vasquez d. 63. num. 9. & varii Recentiores: eò quod jura possint, adeoque debeant intelligi de adoptione perfecta: in qua etiam sola specialiter locum habet ratio & convenientia, ob quam hoc impedimentum fuit inductum.

Itaque perfecta adoptio sive arrogatio dirimit Matrimonium in linea recta inter adoptantem & adoptatum, & legitimos descendentes adoptati; idque juxta aliquos in infinitum: juxta alios usque ad secundum gradum, juxta plures alios usque ad quartum; juxta Sanchez autem & alios solum dirimit quoad illos descendentes, qui tempore adoptionis sunt sub potestate adoptati, adeoque aliquando sub potestate adoptantis. Secundò inter adoptantem & uxorem adoptati; item inter uxorem adoptantis & adoptatum. Tertio in linea transversa inter adoptatum & filios legitimos adoptantis, quamdiu utriusque sunt sub potestate adoptantis: & cessat vel cessante adoptione, vel dum alterutri emancipantur. Reliqua, quæ de hac cognatione quæri possunt, quia rara sunt & incerta, vide apud Sanchez d. 63. & alios.

QUESTIO VII.

De Impedimento Affinitatis.

AFFINITAS est propinquitas personarum orta ex copula carnali inter cognoscentem & consanguineos personæ carnaliter cognitæ. Nam cum ii fiant una caro, consequenter consanguinei unius, propter unitatem naturæ vel sanguinis, transeunt ad hines alterius, in tali linea, recta vel laterali, & eo propinquitatis gradu, quo erant alteri consanguinei. Unde c. Fratemitatis da. 35. q. 10. dicitur: Si unus caro sunt, quomodo potest aliquis eorum propinquus pertinere uni, nisi pertineat alteri. Stipes proinde in affinitate dicitur duplex illa persona, quæ per copulam fit una capo: cum utraque sit radix & origo

& origo hujus affinitatis: adeo ut vir & uxor non tam sunt inter se affines, quam affinitatis principium.

Hinc patet I. non oriri affinitatem inter consanguineos utriusque. Unde duo fratres, vel pater & filius, possunt omni tempore ducere duas sorores, aut matrem & filiam. Sublatum quoque est per Innocentium III. in Concilio Lateranensi, & refertur c. Non debet, de Consang. & affin. duplex aliud genus affinitatis jure antiquo statutum, quod secundum & tertium dicebatur. Quorum illud ex primo affinitatis genere (quod hodie solum viget) istud ex secundo genere nascebatur: sic ut amplius non oriatur affinitas ex affinitate. Olim autem maritus viduae habebat affinitatem secundi generis cum consanguineis prioris mariti usque ad quartum gradum. Si vero vidua defuncta duxisset maritus ejusdem secundam uxorem, haec rursus contrahebat affinitatem tertii generis cum iisdem consanguineis primi mariti usque ad secundum gradum; ut declarat Glossa c. Non debet.

Patet II. requiri copulam, quae per se sufficiat ad generationem, nisi sterilitas aut quid simile obstat: quia per se solum sunt una caro. Unde non sufficiunt tactus quicumque, nec etiam penetratio vasis abique effusione seminis intra illud, similiter nec congressus sodomiticus vel spadonum, utpote insufficientis ad generationem. An autem ad copulam inductivam affinitatis requiratur seminatio etiam ex parte feminae, est controversum, & pendet a difficultate Physica, an semen mulieris sit ad generationem necessarium. Quod quidem Varii, etiam recentiores Theologi asserunt, qui consensu tenent Matrimonium non aliter quam si etiam femina seminet consummari. Potior tamen pars Doctorum contradicit. Sed & aliter sentitur, seminationem feminae in copula adfuisse, non solum praesumptum in foro externo, verum etiam in veri veritate ita censendum esse, nisi evidenter aliud constaret.

Patet III. Affinitatem contrahi etiam ex copula occulta aut involuntarie habita, in somno, ebrietate: quia ad hunc effectum non consideratur culpa, sed quod fiant una caro sufficienter ad generationem. Unde de copula habita cum femina invita, expressè id decidit Pontifex c. Discretionem, De eo qui cognovit consanguineam.

Patet IV. Affinitatem contrahi etiam ex copula illicita, nam etiam qui adheret meretrici, unum corpus efficiunt, inquit Apostolus 1. ad Cor. 6. Patet ex Canonibus, & novissime ex Tridentino sess. 24. c. 4.

Patet V. Matrimonium ratum non inducere proprie affinitatem (quamvis Nonnulli sic loquantur) sed impedimentum publicae honestatis, ut etiam refertur expressè declarasse Congregatio Cardinalium, & supponit Herinx Sum. Theol. Pars IV.

nit Pius V. Bulla Ad Romanum spectat edita ad Concilium Tridentinum, quae refertur in Decretal. Tit. de Matrim. & Sponsal. c. 2. Unde excommunicati, lata adversus contrahendum in affinis, non comprehendit hunc casum: cum per Matrimonium ratum verè non fiant una caro. His praemissis

Dico I. Affinitas orta ex copula licita, sive matrimoniali, dirimit Matrimonium contrahendum usque ad quartum gradum inclusivè. Patet ex Concilio Lateranensi, & refertur c. Non debet, de Consanguin. & affin. In quo etiam antiqui Canones restringuntur, quibus impedimentum hoc extendebatur usque ad septimum gradum, ac insuper cetera affinitatis genera tolluntur, relicto unico, quod initio dubii explicavimus.

Dico II. Affinitas orta ex copula illicita dirimit Matrimonium usque ad secundum gradum inclusivè. Patet ex Tridentino sess. 24. c. 4. de Reformat. Matrim. ubi etiam restringit antiqua jura, juxta quae haec affinitas olim tam late se extendebat, quam quae oriebatur ex copula licita. Unde in tertio & ulterioribus gradibus amplius non dirimit, immo ne impedit Matrimonium, ut declaravit Pius V. Bulla cit. Idque probabiliter etiam in illis locis, ubi alia Decreta Concilii non sunt recepta; ut docet Malderus 1. 2. q. 90. disp. 2. Zypaus 1. 4. Consul. Canon. de Cognat. spirit. Consult. 1. & alii. Quomodo (ait Zypaus supra) refertur & Pium V. declarasse Tridentinum quoad favorabilia à Catholicis Angliae observari posse. Quos sanè sub Haereticis gementes à communi beneficio Concilii excludi non congruebat, ob impeditam malorum pervicaciam decretorum Tridentini publicationem: eò magis, quod ex derogatoria extremam illam solemnitatem non exigat: quodque plurimae sint provinciae, in quibus non omnia Tridentini decreta sunt recepta; nec tamen ullus rectè negaverit, quoad reliqua recipi potuisse & observari, ut arguit Zypaus supra.

Dico III. Affinitas, sive in linea transversa, sive etiam in recta, non dirimit jure naturae Matrimonium in quocumque gradu. Prima pars constat: quia Jacob Patriarcha accepit duas sorores in uxores Gen. 29. Judas dedit eidem mulieri successivè duos filios in Matrimonium Gen. 38. nec tamen hoc reprehenditur à Scriptura: neque etiam apparet necessitas, aut vestigium aliquod divinae dispensationis. In no Deuter. 25. praecipitur, ut si frater obierit absque liberis, alius frater accipiat ejus viduam in uxorem, & suscitet semen defuncto fratri suo. Idem probatur ex c. sibi. de Divortis, ubi permittit Pontifex, ut qui in infidelitate contraxerat cum vidua fratris sui, permaneat cum ea post conversionem. Denique probatur ex factis Pontificum, qui in primo gradu affinitatis linea transversa saepe dispensarunt. Nam Alexan-

62. Affinitas orta ex copula conjugali matrimonium dirimit usque ad quartum gradum:

63. Orta vero ex copula fornicaria, usque ad secundum gradum inclusivè.

An ubi Tridentinum non est publicatum, reductio per ipsum iusta locum habeat.

64. Nulla affinitas dirimit jure naturae, sive in linea transversa.

der VI. dispensavit cum Emauele rege Lulitanis, ut duceret viduam relictam fratris. Julius II. dispensavit cum Henrico VIII. rege Angliæ, ut duceret Catharinam Aragoniam, lectissimam & sanctissimam feminam relictam Arthuri fratris (à quo tamen eam prorsus mansisse intactam narratur) omnibus penè orbis Christiani Academijs tale Matrimonium approbantibus. Quæ post diligentissimam discussionem ratione controversiæ obortæ factam, Clemens VII. eandem dispensationem & Matrimonium firmiter comprobavit: non obstante quòd Henricus VIII. prætextu contrariæ sententiæ (quæ olim fuit aliquorum) reverà autem inescatur impuro amore Annæ Bolonæ, Catharinam post pacatissimum plurimorum annorum connubium repudiavit. Clemens VIII. dispensavit cum rege Poloniæ, ut acciperet sororem uxoris defunctæ. Sic & nostro tempore Casimirus Poloniæ Rex acceperat viduam relictam fratris ex dispensatione Innocentii X.

65. *Sive etiam in reb.* Secunda pars est magis controversa: nam multi existimant Matrimonium inter vitricum, & privignam, & inter privignum & novercam, esse irritum jure naturæ. Sed nobiscum tenet Sanchez d. 67. & plurimi alii. Et colligitur ex Scoto dist. 41. num. 4. quatenus indefinite docet, affirmatè dirimere Matrimonium tantum ex statuto Ecclesiæ. Colligitur etiam ex Cancilio Aurelianensi III. (quod celebratum fuit anno 540.) c. 10. Deinde probatur: quia unitas, quam isti affines habent inter se, est tantum accidentalis, ratione commixtionis carnalis inter unum illorum & consanguineum alterius, plurimumque distat ab unitate substantiæ, quam consanguinei habent inter se, præsertim taliter, ut unus sit principium substantiæ alterius: adeoque non videtur ex solo jure naturæ Matrimonium inter ullos affines esse invalidum. Verum quidem est, aliquam in eo latere indecentiam, quòd privignus v. g. contraheret cum noverca, cui ob conjunctionem cum patre reverentiam debet, quamque ideo vulgariter nomine matris appellat: est tamen multò minor, quàm si contraheret cum propria matre, à qua tamquam principio verè originem traxit; nec videtur se solà sufficere ad Matrimonium dirimendum. Idque magis apparet, quando quis contraheret cum illa, quam pater aliquando fornicariè cognovit, vel contraheret cum filia, ejus ipse matrem aliquando carnaliter cognovit sine Matrimonio.

66. *Incestuosus 1. ad Cor. 5. habebat uxorem patris sui adhuc vivens.* Nec obstat, quòd Apostolus 1. ad Cor. 5. redarguens incestum privigni cum sua noverca, dicat, talem fornicationem non audiri inter Gentes: quia (ut passim Expositores notant) pater istius incestuosi adhuc vivebat; ut colligitur ex 2. ad Cor. 7. v. 12. ubi dicitur injuriosus fuisse in patrem, quia

nempe torum illius adhuc viventis violat, sibi sumendo uxorem patris. Alioquin non rectè dixerit Apostolus, talem fornicationem non esse auditam inter Gentes: cum ex Historicis constet, consubia cum novercis apud quasdam Gentes usitata fuisse. Et propterea quoque Ruben tam acriter reprehensus fuit, quòd torum patris sui adhuc viventis violasset. Similiter Joannes merito redarguit Herodem: tum quia uxorem fratris sui Philippi, adhuc viventis, turpenter canitur in Officio Ecclesiastico festi decollationis S. Joannis, & testatur Josephus l. 18. Antiquit. c. 7. tum quia subiectus erat legi Moysi, quæ prohibebatur ducere uxorem fratris, etiam defuncti, utpote qui ex Herodiade reliquerat semen sive prolem.

QUÆSTIO VIII.

De Impedimento publicæ Honestatis.

IMPEDIMENTUM hoc vocatur justitia publicæ honestatis, vel expeditus publicæ honestatis, quòd æquum & justum sit ob publicam honestatem & decentiam impediri Matrimonium inter aliquas personas, quæ factæ sunt inter eam propinquæ per sponsalia vel per Matrimonium ratum. Ex quo capite induci impedimentum Matrimonii, patet ex c. Si quis desponsaverit, & c. Si quis uxorem & alii 27. q. 2. & c. de Sponsal. in 6. aliisque Juribus. Neque extenditur ad personas affines, sed tantum ad consanguineos illius, cum quo inita sunt sponsalia vel Matrimonium.

DECO. Impedimentum publicæ honestatis jure novo oritur ex sponsalibus dumtaxat validis, dirimitque Matrimonium tantum in primo gradu. Ita Trid. sess. 24. c. 3. Quare jure novo potest sponsus de futuro novo contrahere cum omnibus consanguineis sponsæ, exceptis matre, sororibus ac filiabus. Idem cum proportione est de sponsa respectu consanguineorum sponsi. Dixi jure novo: quia jure antiquo dirimebatur que ad quartum gradum: nec tantum oriebatur ex sponsalibus validis, sed etiam ex invalidis aliter quàm ob defectum consensûs, si erant pura, sive non conditionata; sic tamen, ut nullum adferretur præjudicium sponsalibus præcedentibus. Patet ex c. un. de Sponsal. in 6. Vide Sanchez d. 69. Bonacina q. 3. pu. 11. num. 2. & seqq.

Notandum autem hoc impedimentum esse perpetuum, & debetque etiam remanere post mortem sponsi vel sponsæ, ut patet ex c. Si quis desponsaverit uxorem 27. quest. 2. & aliis Juribus. Idem est, etiam si contingat sponsalia prius valida postmodum irritari. Immo etsi postmodum dissolvantur mutuo consensu, ut cum aliis passim docet Bonacina

nam supra num. 7. retractans contrariam, quam in priori Editione tenuerat, opinio- nem (quæ alioquin favorabilis esset in pra- xi, in quibus casus est sæpè natus occurrere, & quæ docetur à *Proposito, Diana, Basilio Pon- tio* & aliis, referentibus quamdam decla- rationem Cardinalium) & pro nostra alle- gans novam Cardinalium declarationem. Et ita *Sanctus* (inquit *Aversa q. 17. sect. 5.*) ob- servatur in Romana Curia, ut petatur dis- pensatio, quando casus occurrit. Ratio est, quia quod sponsalia mutuo consensu solvantur, non facta, quin antea nihilomi- nus valuerint, adeoque impedimentum in- duxerint; quod proinde permanet, sicut dum sponsalia dissolvuntur per mortem aut aliâ ratione irritantur.

Notandum II. hoc impedimentum quandoque sic concurrere cum impedi- mento affinitatis, ut sponsus nec possit con- trahere cum sua sponsa, nec cum altera à se carnaliter cognita, v. g. si post sponsalia for- nicetur quis cum uxore suæ sponse, non potest sororem ducere ob publicam hon- estatem, nec etiam ipsam sponsam, quod cum hac contraxerit affinitatem, ex copula fornicaria cum sorore. Si tamen quis prius cognoverit sororem, deinde contrahat sponsalia cum altera sorore, non potest quidem ducere hanc ob affinitatem, potest tamen ducere priorem, eo quod spon- salia cum secunda ratione affinitatis contra- ctæ fuerint invalida, quæ jure novo non inducunt publicam honestatem. Similiter aliquando contingit concurrere duplex impedi- mentum affinitatis, ut si quis carnaliter commisceatur cum duabus sororibus, aut duabus nepotibus in secundo gradu: tunc e- nim ob affinitatem cum utraque eorum potest valide ducere in uxorem. Quæ pro- praxi sunt bene notanda.

Dico II. Publica honestas orta ex Ma- trimonio rato, sive valide, sive etiam inva- lido, si aliter fuerit invalidum quam ex defectu consensus, dirimit, juxta commu- nem sententiam Matrimonium usque ad quartum gradum, habetque se in aliis eod- em modo, quo ante Tridentinum: quia Tri- dentinum solum restringit impedimentum, quod oritur ex Sponsalibus, ut declarat *Pius* in Bulla *Ad Romanum spectat*, Tit. de Matrim. & Sponsal. in 7. Decretal. adeoque circa Matrimonium ratum manet in vigo- re dispositio juris antiqui, quo nascebatur inde impedimentum, et si Matrimonium foret invalidum, tummodo non ex defectu consensus; impedimentum, inquam, effi- cax ad impedendum & dirimendum se- quentia sponsalia vel matrimonia, non au- tem ad præcedentia dissolvendum.

Quocirca cum Matrimonium clandesti- num non sit invalidum ex defectu consen- sus, sed ex defectu solemnitatis à Tridentino requisitæ, consequenter nasci videtur ex

eo publica honestas, ut docet *Basilus Pon- tius, Aversa, Redellus* & alii. Et refertur ex- pressa Declaratio sacre Congregationis à *Barbosa* & aliis, Quemadmodum ex Matrimo- nio nulliter contracto à Monacho, à conjugato, & similibus, adhuc oritur im- pedimentum publicæ honestatis. *Sanchez* tamen *l. 7. d. 70. n. 13.* & *Propositus q. 7. dub. 14.* censet hoc impedimentum non oriri ex Matrimonio clandestino, veluti quod requidem sortiatur vim sponsalium de fu- turo. Immo *Propositus* contendit universum hoc impedimentum non oriri ex contractu matrimoniali à parte rei invalido ex quo- umque capite: cum nil in jure disponatur de tali contractu, veluti qui verè non est sponsalitus (excipit Matrimonium impu- berum ob dispositionem Juris) de quo Ca- nones loquuntur. *Pius V.* autem in genere solum statuit & declarat reductionem im- pedimenti per Tridentinum factam solum respicere sponsalia de futuro, at in Matrimo- nio rato servandam esse dispositionem an- tiquorum Canonum; qui tamen non vi- dentur loqui de Matrimonio rato irritato.

QUÆSTIO IX.

De Impedimento Criminis & Raptus.

JURE antiquo crimina adulterii & ho- micidii (*Tridentinum* addidit crimen raptus, de quo *Conclus. 4.*) quibusdam casibus dirimunt Matrimonium contrahen- dum inter certas personas; ideoque impedi- mentum ex iis ortum dicitur impedi- mentum criminis. Hoc autem Ecclesia ordi- navit, ut vitentur cædes & adulteria inter conjuges, dum hoc modo aufertur de- linquentibus spes inter se contrahendi. Quamvis non sit impedimentum juris na- turæ, ut patet in Davide, qui post adulte- rium & necem Uriæ valide duxit Bethsa- bée. Quod si tamen crimen committatur à duobus, quorum unus est fidelis & alter infidelis, non potest hic post Baptismum alteri jungi Matrimonio, ut est certum apud omnes, & deciditur c. 1. de Convers. in- fidelium. Et si enim ibi sit casus de certa cri- minis specie, tamen perinde etiam est de aliis duabus speciebus criminum, ut notat *Glossa*. Id autem potest Ecclesia, partim quatenus directe statuit impedimentum ipsi fideli, ut *Sanchez l. 7. d. 78. Henriquez* & alii: partim quatenus non quidem punit infidelem, sed inhabilitat illos, in quibus præcessit talis conditio, adeoque statuit impedimentum pro statu, quo venit ad fidem, ut Canonistæ. Ex qua secunda ex- plicatione sequeretur, Ecclesiam idem posse, et si uterque in infidelitate crimen com- misisset, & juxta alios facit. Sed in gene-

Opinio singularis Præpositi.
Cur statu- tum?
An juris natura.
Quid si co- mmissos crimen non sint ambo fideles.
72.
Quid im- pedimentum criminis.

rali lege non censetur casus iste specialis comprehensus, quando ambo sunt infideles. Et clarius id est, si inhæreat rationi seu explicationi Sanchez supra.

Oritur ex
triplici ca-
pite.

Impedimentum porro criminis contin- git tripliciter: primò solo homicidio, se- cundò solo adulterio, tertio homicidio si- mul concurrente cum adulterio.

73.
Primo ex
homicidio
solo.

DICO I. Homicidium solum dirimit Matrimonium, quando conjux occidit suam partem (idem est, si occidatur à complice & conspirante) idque ex prævia conspiratione, & intentione postmodum cum conspirante contrahendi. Pater ex multis Canonibus. Dixi in primis, Quando occidit: quia non sufficit occidendi conatus, sed requiritur occisio re ipsa secuta; ut patet ex c. Si quis vivente 31. quæst. 1. & c. Laudabilem, de Convers. infid. Indifferens autem est, siue occidat physicè per se, siue moraliter per alium mediante consilio vel mandato, ut patet ex c. Laudabilem & alibi. Dixi secundo, suam partem; ut insinuem esse indifferens, siue uxor occidat virum, siue vir uxorem, juxta Doctores unanimitè, contra paucos, qui volunt esse necessarium, ut vir occidat uxorem; ut patet ex c. Si quis vivente 31. quæst. 1. ubi expressè est sermo de occisione viri. Dixi tertio, Ex prævia conspiratione. Ita Doctores communiter, & colligitur ex c. Laudabilem. Unde si unus sine conspiratione alterius occiderit propriam vel alterius partem, possunt superstites validè Matrimonio copulari, nisi aliud obstat. Similiter non sufficit ratihabitio: ipsa enim non est causa occisionis, sed occisionem supponit; nec potest facere, ut sit, aut præcesserit machinatio mortis, quam jura requirunt. Quàmvis de cetero ratihabitio ex fictione juris retrotrahatur, & mandato comparetur in iis, quæ solum pendent à voluntate raturum habentis, vel in iis, quæ jure disponente pro mandato reputantur; quod in præsentibus non contingit. Adde, quòd etsi comparetur mandato, non sit tamen verè mandatum in odiosis. Dixi denique, Et intentione &c. Ita passim Doctores apud Sanchez d. 78. num. 13. & colligitur ex intentione legis, quæ per hanc pœnam intendit impedire, ne quis cupiditate alieni Matrimonii, occidat propriam, vel alienam conjugem; quod non habet locum in iis, qui alio fine conjuges occidunt: cum tales ideo à suo scelere nequeant cohiberi.

Quarto
conjuges oc-
cidit re ipsa
physicè vel
moraliter
partem,

Idq. ex præ-
via conspi-
ratione:

Sic ut non
sufficiat ra-
tihabitio
subsequens.

Denique ex
intentione
postea cum
conspirante
contrahendi.

74.
Secundò ex
adulterio
solo, cui vi-
vente con-
juge præ-
mittitur vel
postponitur
Matrimo-

DICO II. Adulterium solum dirimit Matrimonium, quando adulter & adultera vivente conjugè alterutrius ineunt inter se Matrimonium quantum in ipsis est, vel saltem fidem sibi præstant, de eo post mortem conjugis ineundo; idque siue ante, siue post adulterium. Est communis. Et patet ex c. Propositum, c. Ex litterarum, c.

Cum haberet, & c. Significasti, c. Veniens, De eo qui duxit &c. Pater, siue ante, siue post adulterium: quia hoc expressè additur c. fin. cod. ubi colligitur etiam ex c. Veniens & aliis (ubi simpliciter requiritur, esse fidem datam adulteræ) ad dirimendum Matrimonium sufficere juxta communem sententiam (etsi quidam contradicant), promissionem unius esse acceptam ab alio, licet non vicissim repromittente. Requiritur tamen, ut uterque sciat saltem alterum esse conjugatum; ut patet ex c. Propositum. An autem qui tacet, acceptare censetur, dubium est. Afirmat Covin. & quidam alii. Sed melius negat Sanchez d. 79. num. 25. Bonacina & plures alii: nam inter adulteros cæco amore abundantes taciturnitas videtur potius esse signum reculationis.

DICO III. Adulterium & homicidium simul dirimunt Matrimonium, quando adulter vel adultera occidit propriam vel complicit partem, etiam sine conspiratione mutua, ex intentione tamen perveniendi ad Matrimonium cum adultero vel adultera. Patet Conclusio ex c. Super hoc, & c. Significasti, De eo qui duxit &c. Aliqui tamen putant non dirimi, quando adultera occidit propriam maritum. Sed contrarium est dicendum ex c. Si quis vivente, sup. cit. Intentionem autem perveniendi ad Matrimonium requiri, colligitur ex ratione in motivo ipsius Juris fundata & assignata conclusione primâ. Idemque docent Thomas, D. Bonaventura, Richardus, & alii Theologi, Jurista & Summi communiter, ut refert & sequitur Aversa q. 1. sect. 4. §. 7. Tertio contra Nonnullos.

Nota I. ut hoc impedimentum incurrar, requiri juxta Sanchez d. 78. num. 12. & plurimos alios, quòd adulterium sit utriusque notum, & consequenter non incurrit, si soluta commercium carnale habuerit cum conjugato, & nara status illius, sique sine eo ducendi occidat propriam uxorem. Quàmvis Propositus putet sufficere, quòd adulterium ut notum machinanti mortem, si reliqua adsint.

Nota II. Impedimentum criminis tantum dirimere Matrimonium inter ipsos criminolos, siue inter adulteros aut machinantes mortem conjugis: nam jura plus non decernunt; immo de casu adulterii hoc deciditur c. Ex litterarum, De eo qui duxit &c. Vide Sanchez, supra numer. 1.

DICO IV. Jure antiquo raptus non dirimebat Matrimonium, aded ut metu & violentiâ cessante posset olim femina, etiam non restituta hoc tuto, contrahere cum raptore; ut patet c. fin. de Raptoribus. At jure novo Tridentini sess. 24. c. 6. de Reform. Matrim. Inter raptorem & raptam, quamdiu ipsa in potestate raptoris manserit, nullum potest consistere Matrimonium. Quòd si tamen raptam

raptus à rapore separata, & in loco tuto, & libero, constituta, illum in virum habere consenserit; eam raptor in uxorem habeat; & nihilominus raptor ipse, ac omnes illi consilium, auxilium & favorem praebentes, sint ipso jure excommunicati, ac perpetuo infames, omniumque dignitatum incapaces; & si Clerici fuerint, de proprio gradu decedant. Teneatur etiam raptor mulierem raptam, siue eam uxorem duxerit, siue non duxerit, decem arbitrio iudicis dotare. Ita Tridentinum supra. Nullus autem excipitur casus, etiam si rapta sit vidua, metrix &c. immo et si jam validè copulata raptori: Tridentinum enim loquitur generaliter. Eiusdem constitutio iuxta plerosque Doctores ac Declarationem Cardinalium etiam locum habet in sponsalibus, quæ eodem pacto non valent, nisi simili ratione rapta sit extra potestatem raptoris constituta. Quia si finis Tridentini everteretur, cum ex sponsalibus oriretur obligatio in futurum, nullam autem obligationem relinquere volueris in rapta, quousque in potestate raptoris manet.

Notandum vero raptum esse violentam abductionem de loco ad locum, causa explendæ libidinis, vel contrahendi Matrimonii. Estque peius, siue violentia sit physica, siue moralis consistens in metu vel timore. Secus est de dolo; utpote qui non est violentia. Quare etiam ablatio bonorum fortunæ dolo facta, non est rapina, sed furtum. Similiter mulier non dicitur rapta, si alibi inventa detineatur, vel etiam opprimatur, vel sine violentia, etsi in suis parentibus, abducatur, vel si alio fine fiat abductio, v. g. ut vendatur aut in servitutem redigatur: potestque consistere Matrimonium, si ipse liberè consentiat, nec aliud impedimentum subsit.

Sed quoniam duplex est raptus, unus qui adhibetur tantum explendæ libidinis causâ, & recensetur inter species vulgatas luxuriæ; alter qui adhibetur causâ Matrimonii: hinc dubitatur, an uterque raptus dirimat Matrimonium: estque probabilior & communior opinio Sanchez, Præpositi & aliorum, illum dumtaxat dirimere, qui ad finem contrahendi Matrimonium adhibetur. Hoc enim consonat intentioni & tractationi Tridentini, quod vult obstat, ne quis audeat attentare in medium, per quod cernit suo se sine frustrandur. Unde nec pœnæ statuitur per Tridentinum supra concernunt raptum, qui est species luxuriæ. Quamvis hic sufficiat ad alias Juris, præsertim civilis, pœnas latas contra raptores.

Petes, an similiter raptus dirimat Matrimonium, si mulier rapiat virum? Resp. Neg. Ita communius Doctores. Nam Tridentinum expressè loquitur in casu, quo mulier est rapta, dicens: Quamdiu ipsa in potestate raptoris manserit. Nec intentio Concilii videtur se extendere ad feminam, quæ vix unquam solet raptum committere. Solent porro

Jura obviare casibus natis occurrere. Unde nec ea quæ statuit Tridentinum contra impediens libertatem feminarum circa professionem religiosam, extenduntur à Doctoribus ad impediens libertatem virorum; quamvis horum quoque libertas interdum, sed rarius tollatur. Deinde veriamur in adiosis; quæ sunt restringenda. Quod verò obijcitur, per raptum alienæ sponsæ intelligi pariter raptum alieni sponsi, dum agitur de impedimenti merè prohibentibus, gratis & falsò assumitur. Neque etiam in Jure à pari ratione aut simili exemplo ducitur bonum argumentum.

Pro fine nota, quòd dum quis ex mandato alterius pro eo rapit feminam, impeditur contrahere ipse mandans, non autem executor, uti nec alii cooperatores (etsi hi gravissimè puniantur à Tridentino supra) quia Tridentinum tantum statuit impedimentum inter raptorem (quem à cooperantibus expressè distinguit) & raptam. Unde posset tertius validè cum rapta contrahere.

QUESTIO X.

De Impedimento Impotentia.

IMPOTENTIA hîc significat inhabilitatem physicam siue ineptitudinem ad exercendam copulam carnalem aptam ad humanam generationem. Estque alia perpetua, & insuperabilis, quæ scilicet tolli nequit absque miraculo, aut periculo mortis corporalis alterius, aut peccato: alia temporalis & superabilis, quæ sine prædictis superari seu tolli potest, per lapsum temporis, vel per artem humanam, aut ordinaria Ecclesiæ remedia. Item alia est impotentia absoluta, quæ est respectu omnis personæ; alia respectiva, quæ tantum est respectu certæ personæ.

Oritur porro impotentia ex diversis causis. Primò ex naturali complexionè & debilitate, quæ in Jure frigiditas appellatur. Secundò ex defectu membrorum, aut in feminis ex ræmia arctitudine. Tertio ex defectu ætatis. Quarto ex maleficio per operam dæmonis; cujusmodi vocantur in Jure maleficiati. Ex his namque capitibus oritur impotentia cogrediendi cum effusione seminis ad generationem apti intrâ vas mulieris. Intrâ quod tamen si possit vir seminemmittere absque ejusdem penetratione (quod rarum est; etsi noverim interdum contigisse, etiam subsecutâ generatione prolium) sufficere ad validandum & consummandum Matrimonium, uti manifestum apparet Raphaëli Aversa quest. 17. sect. 1. in fine, & sect. 2. quamvis hoc videatur negare Præpositus quest. 7. dub. 20. in fine, non rectè supponens tali casu istam immisionem non fieri ab ipso viro seu vi conatûs ejusdem, saltem coagente virtute attractivâ matricis.

81. Non nisi im, pedim. nisi inior cooperantes raptui & raptam.

82. Impotentia quid est quosimplex.

83. Ex quibus capitibus oritur.

An sine vas penis penetratione possit consummari Matrimonium.

Dico

84.
Impotentia
temporalis
non dirimit
Matrimo-
nium.

DICO I. Impotentia temporalis non dirimit Matrimonium. Patet ex c. *Fraternitatis, De frigidis & maleficis*. Ratio est, quod tunc corpus sit simpliciter potens & habile, solumque pro tempore impeditum, adeoque simpliciter subsistat materia contractus. Unde etiam in Jure conceditur experimentum triennii, ut probetur, an impotentia sit perpetua, an temporalis c. *Laudabilem, eod. tit.* Immo etsi Matrimonium post præfatum experimentum fuerit dissolutum, jubetur restaurari, si postmodum comperiatur impotentiam non fuisse perpetuam. Unde si arctitudo feminæ levi incisione (quam mulier etiam tenetur pati) aut simili remedio absque gravi periculo possit tolli, valet Matrimonium, nec potest censeri subesse simpliciter & absolute impotentia; ut satis colligitur ex cap. *Fraternitatis*, & in praxi observatur.

85.
Impuberes
ex natura
rei possunt
valide illud
contrahere.

Hinc etiam impuberes jure naturæ valide contrahunt Matrimonium, modò sufficienter utantur ratione, nec aliud impedimentum habeant, etsi necdum possint actum matrimoniale exercere: quia illa impotentia tantum est temporalis, cum ætate proveciori tollenda. Ex natura rei verò possunt tales, jam præditi sufficienti rationis usu, se ex nunc obligare, dando potestatem ad copulam exercendam pro tempore secuturæ potentæ: sicut possunt alii temporaliter impotentes. Nihilominus Jure Ecclesiastico impuberes, id est, masculus ante decimum quartum, femella ante duodecimum ætatis annum, & quidem juxta Doctores completum, redduntur inhabiles ad contrahendum Matrimonium; ut patet ex c. *Continebatur c. Attestationes, & c. Tue nobis, de Despons. impuber.* Excipit, nisi malitia suppleat ætatem; hoc est, nisi citius sint & doli capaces, & potentes ad usum matrimoniale; ut patet ex c. *Continebatur, c. Tua nobis cit. & c. De illis 2. eod. tit.* Interdum autem contingere potentiam generandi ante eam ætatem, constat experientia ipsâ. Pluraque à variis narrantur exempla; ut de rege Achaz, qui undecimæ ætatis anno fertur genuisse Ezechiam. De Salomone refertur, quod decennis genuerit Roboam: de alio puero decenni, quod nutricem suam reliquerit gravidam. Denique *Christianus Massæus in Chronico ad annum 1337* refert puellam novem annorum in Belgio concepisse ex famulo. Hæc tamen potentia in foro externo non præsumitur ante legitimam ætatem. Quòd si verò aliqui tempore pubertatis necdum sint potentes, manet res in terminis juris naturæ, adeoque valet Matrimonium juxta Doctores communiter; nisi sit impotentia perpetua, quæ tamen non satis præsumitur, quousque post tempus plenæ pubertatis (quod in viris est annus decimus octavus, in feminis decimus quartus) adhibita fuerit experien-

Secus, jura
Ecclesiasti-
co.

Nisi malitia
suppleat
ætatem:

Prout inter-
dum contin-
gere, decla-
ratur.

Quòd si
qui in ipso
pubertatis
necdum sint
potentes,
an valide
contrahant.

tia triennalis. Impubereum porro Matrimonium sic contrahitur, ut etiam juxta Doctores communiter contra *Sanchez l. 1. c. 17. n. 6.* sit illicitum; utpote prohibitum expressè, c. 2. *de Despons. impuber.*

DICO II. Impotentia perpetua præcedens Matrimonium dirimit illud. Est certum ex c. *Quod sedem, & c. Ex hiseris, de Frigidis*. Et hoc verum est, etsi impotentia antea sit cognita comparti; ut docent, communiter Doctores, contra paucos, existimantes impotentiam parti incognitam dirimere quidem jure Ecclesiastico Matrimonium; non autem, si fuerit parti nota: prout dicitur solet de conditione servili. Verum Canones loquuntur generaliter & absque discrimine; immo in c. *Consultationi* præsupponitur scientia impotentia. Et quidem id provenire ex ipso jure naturæ potest indicari *Sixtus V. Constit. 59. Cum frequenter*, dicens: *Secundum canonicas sanctiones & nature rationem, qui frigida nature sunt & impotentes, interdum minime apti ad contrahenda Matrimonia reputantur.* Ratio naturalis est, quod tunc deficit materia substantialis contractus Matrimonii; cujus materia sunt humana corpora disparis sexus, non qualiacumque, sed potentia seu habilia ad usum Matrimonii; de hujus enim essentia est traditio potestatis in mutua corpora ad præfatum usum (quàmvis excludi possit usus actualis, etiam per pactum prævium) quæ potestas dari non potest, ubi est impotentia physica.

Nec obstat, quòd impotentia interveniens Matrimonio, etiam non consummato, illud non dirimat, ut patet ex c. *Hæc, 32. q. 7.* Hoc enim postulat Matrimonium insolubilitas. Deinde potentia adhuc existentis jam erat traditum jus & dominium. Contra matutur: quia etsi contractus non subsistat in fieri sine sua materia substantiali, postea tamen postea perseverare in suo valore, etsi materia substantialiter mutetur; ut patet v. g. in contractu emptionis, qui manet, etsi aurum postea vendatur in aurichalcum, vel equus emptus occidatur.

Non obstat II. quòd impotentia moralis, quæ contingit, dum petitio debet per pactum excluditur, non dirimat Matrimonium: nam illa relinquit dominium & potestatem in actu primo, adeò sit copula non foret fornicaria, quæ inter tales contingeret. Deinde impotentia physica mutat naturam contractus substantialiter, cum materia illius sit corpus verè secundum naturam suam potens: impotentia autem moralis tantum mutat accidentaliter, seu potius extrinsecè; cum tantum fundetur in voluntate, adeoque relinquit corpus secundum se verè potens.

Hinc patet invalida esse Matrimonia contracta à quibusvis spadonibus seu eunuchis perfectis, sive utroque teste contentibus: quia simpliciter & absolute sunt

tia triennalis. Impubereum porro Matrimonium sic contrahitur, ut etiam juxta Doctores communiter contra *Sanchez l. 1. c. 17. n. 6.* sit illicitum; utpote prohibitum expressè, c. 2. *de Despons. impuber.*

DICO II. Impotentia perpetua præcedens Matrimonium dirimit illud. Est certum ex c. *Quod sedem, & c. Ex hiseris, de Frigidis*. Et hoc verum est, etsi impotentia antea sit cognita comparti; ut docent, communiter Doctores, contra paucos, existimantes impotentiam parti incognitam dirimere quidem jure Ecclesiastico Matrimonium; non autem, si fuerit parti nota: prout dicitur solet de conditione servili. Verum Canones loquuntur generaliter & absque discrimine; immo in c. *Consultationi* præsupponitur scientia impotentia. Et quidem id provenire ex ipso jure naturæ potest indicari *Sixtus V. Constit. 59. Cum frequenter*, dicens: *Secundum canonicas sanctiones & nature rationem, qui frigida nature sunt & impotentes, interdum minime apti ad contrahenda Matrimonia reputantur.* Ratio naturalis est, quod tunc deficit materia substantialis contractus Matrimonii; cujus materia sunt humana corpora disparis sexus, non qualiacumque, sed potentia seu habilia ad usum Matrimonii; de hujus enim essentia est traditio potestatis in mutua corpora ad præfatum usum (quàmvis excludi possit usus actualis, etiam per pactum prævium) quæ potestas dari non potest, ubi est impotentia physica.

Nec obstat, quòd impotentia interveniens Matrimonio, etiam non consummato, illud non dirimat, ut patet ex c. *Hæc, 32. q. 7.* Hoc enim postulat Matrimonium insolubilitas. Deinde potentia adhuc existentis jam erat traditum jus & dominium. Contra matutur: quia etsi contractus non subsistat in fieri sine sua materia substantiali, postea tamen postea perseverare in suo valore, etsi materia substantialiter mutetur; ut patet v. g. in contractu emptionis, qui manet, etsi aurum postea vendatur in aurichalcum, vel equus emptus occidatur.

Non obstat II. quòd impotentia moralis, quæ contingit, dum petitio debet per pactum excluditur, non dirimat Matrimonium: nam illa relinquit dominium & potestatem in actu primo, adeò sit copula non foret fornicaria, quæ inter tales contingeret. Deinde impotentia physica mutat naturam contractus substantialiter, cum materia illius sit corpus verè secundum naturam suam potens: impotentia autem moralis tantum mutat accidentaliter, seu potius extrinsecè; cum tantum fundetur in voluntate, adeoque relinquit corpus secundum se verè potens.

Hinc patet invalida esse Matrimonia contracta à quibusvis spadonibus seu eunuchis perfectis, sive utroque teste contentibus: quia simpliciter & absolute sunt

sunt impotentes ad emittendum verum semen. Ita communiter Doctores. Et quamvis aliquando Nonnulli contrarium putarint; maxime de eunuchis, qui possunt feminis communicare aliquale semen sive humorem, licet ineptum ad generationem: res tamen hunc est certa ex Motu proprio Sixti V. supra citato (cujus verba etiam refert Sanchez d. 92. n. 17.) in quo omnium hujusmodi Matrimonia quaecumque cum quibilibet mulieribus, defectum praedictum sive ignorantibus sive scientibus, contracta decernit nulla, irrita & invalida esse, eosque ad Matrimonia contrahenda inhabiles esse declarat, mandans locorum Ordinarius, ne hujusmodi conjunctiones de cetero fieri quocumque modo permittant, ac denique jubens eos tamen, qui de facto sic contraxerint, separari. Quare non statuit novum Jus, sed potius declarat Jus naturae: quia nimirum secundum naturam rationem minime apti ad contrahenda Matrimonia reputantur, ut Pontifex loquitur.

Petes. An impotentes possint verè & valde contrahere Matrimonium, non quidem ad finem habendi copulam, sed ad finem castè vivendi? Affirmat Basilinus Pontifex l. c. 76. & tribus seqq. salvans sententiam talis Matrimonii in mutua conjunctione animorum, quoad individuum vitae societatem. Resp. tamen cum D. Bonaventura dist. 34. a. 2. q. 1. ad 2. & aliis communiter talem confederationem non esse verum Matrimonium, non tantum Jure Ecclesiastico, sed etiam naturali. Simpliciter enim & absolute inhabiles ad Matrimonium contrahendum esse, qui sunt impotentè, & declarantur Canones, idque ex Jure naturae, ut colligitur ex motu proprio Sixti V. Ipsa namque ratio Matrimonii primò & per se respicit propagationem generis humani per copulam, in ordine ad quam debent conjuges invicem tradere potestatem corporis sui, quam tradere nequeunt impotentè, tamen possunt eam tradere ad res domesticarum obsequium, uti servi. Deinde alioquin pariter possent tali intentione valde contrahere ipsi potentes, qui proinde habenda copulam fornicarentur, si pote ad quam non tradiderint invicem potestatem: cum tamen planè repugnet, esse verum conjugium, & copulam fornicariam. Similiter accessus ad aliam personam liberam non foret in talibus adulterium. Insuper juxta talem modum Matrimonio in eundo non obest confanguinitas, uti non obest obligationi invicem obsequendi & amandi, sed soli potestati ad copulam, ejusque executioni. Denique inquiri posset, an Matrimonium sic initum foret Sacramentum, an indissolubile, an postea perfectibile modo ordinario, idque per novum contractum, an contrahibile cum plu-

ribus: ad quae & similia non posset sufficienter responderi.

Quando autem in Jure permittitur, ut impotentes possint post deprehensam impotentiam cohabitare tamquam frater & soror, sive in continentia, non supponunt Matrimonium fuisse validum. Immo agunt in casu, quo tales contraxerant modo consueto ad vacandum actibus conjugalibus, ideoque concedunt experientiam triennalem copulae, & ei, qui potens est, facultatem contrahendi postea novum Matrimonium: quae capitaliter adversantur opinioni Pontii. Quod itaque Gregorius Papa c. Requisisti 33. q. 1. dixit: Si retinaculum conjugale (id est mutuam cohabitationem, vel conjugium putativum & apparens) voluerint rescindere, maneat utriusque innupti, subintellige, maneat vir impotens innuptus de praeepto; mulier autem potens, de consilio, ut rectè Glossa. Nam (ut subdit Pontifex) videtur mulierem secundas nuptias contrahere posse.... Vir autem, qui frigida naturae est, maneat sine conjugio.

Petes II. Quid censendum sit de hermaproditò sive personà mixti sexus? Resp. posse conjugari juxta sexum praevalentem tantum, ex L. Queritur, ff. de Statu hominum. Si in utroque sexu potens sit & aequalis, potest eligere alterutrum: praestito tamen juramento coram iudice Ecclesiastico, quòd post viduationem non conjugabitur juxta alterum sexum. Quàmvis si juramentum postea infringeret, Matrimonium secus initum valeret.

Ex Conclusionè sequitur, steriles posse verum Matrimonium contrahere, ut habet omnino certa sententia, in praxi recepta: possunt enim consummare Matrimonium per veram copulam ex se aptam generationi, etsi haec per accidens non sequatur (quae etiam non semper sequitur ex quavis copula in secundis) non quidem ex feminis natura, quae est ejusdem rationis, sed ex speciali qualitate seu temperamento subjecti. Quare etiam non obstat, quòd femina sit impotens ad retinendum semen intra matricem: sufficit enim aptitudo ad copulam ex se ordinatam ad generationem, etsi ex alio accidenti haec non sequatur.

Quoad senes decrepitos tenendum similitè est, eos non esse incapaces contrahendi matrimonii, quando naturà vel arte possunt excitari ad copulam; prout regulariter possunt. Ob quod etiam Ecclesia nullos senes à Matrimonio contrahendo rejicit. Immo si senex sit ad eò exhaustus, ut iudicio medicorum juvari non possit ad copulam, adhuc Navarrus, Rodriguez, Vega & alii existimant, esse capace Matrimonii contrahendi, eò quòd nihilominus retineat semper velut in habitu intrinsicè suam potentiam; quae per accidens tantum

90. Satis obsequiis.

91. Quid censendum de hermaproditis.

92. An steriles possint contrahere Matrimonium.

93. Quid censendum de senibus decrepitis.

tantum jam est impedita ratione senectutis, quod minus exeat in actum. Contrarium docet *Panormitanus, Sanchez, Barboja* & alii communius; eò quod tali sibi copula sit impossibilis, adeoque nequeat ad illam oriri: perinde autem sit, ex quo capite vel accidenti oriatur impotentia ad copulam. Nihilominus hæc impotentia non est nata oriri ex senectute femine; præsertim in sententia communiore, quæ docet ad consummationem Matrimonii, & generationem non requiri semen feminicum, adeoque sufficere receptionem seminis virilis.

94.
Quid de
infirmis
morbi vicinis.

Similiter de infirmis paulò post morituris, seu quorum sanitas est desperata, etsi de facto sic langueant, ut in eò statu non possent habere copulam, tenet communis Doctorum sententia, usu & praxi Ecclesiæ comprobata, eos validè contrahere Matrimonium: quia per vehementiam morbi præcisè non tollitur potentia alioquin integra & expedita ad usum Matrimonii, sed ad summum pro tali dumtaxat tempore impeditur. Quòd si tamen vi morbi potentia sic esset destructa, ut ope humana infirmus nunquam possit reddi potens, esset consequenter incapax Matrimonii contrahendi. Sed hoc regulariter non præsumitur, ideoque tale Matrimonium legitimat prolem priùs inter contrahentes susceptam, etiam dum ad hunc solum effectum contrahitur. Vide *Sanchez l. 7. d. 105. Coninck d. 31. dub. 7.* & alios.

95.
Quid denique de se-
mina semper faciente
aborsum,
aut patiente
cum vita
discrimine
evidenti.

Denique si sit mulier ita disposita, ut semper faciat abortum, aut constet eam non posse parere sine manifesto vitæ periculo, censent Nonnulli, eam esse incapacem contrahendi Matrimonii: eò quod stante eò periculo copula sit tali illicita, adeoque censetur impossibilis. Sed merito *Sanchez d. 92. n. 28. & 29. Coninck* & alii passim id negant; quia impotentia hæc saltem non est perpetua, sed solum pro tempore secunditatis. Deinde periculum istud non apparet, nisi per Matrimonium post copulam jam consummatam.

96.
Impotentia
respectiva
solum dirimit
matrimonium
respectu sic
impotentium.

Dico III. Quando impotentia est tantum respectiva, dirimit Matrimonium dumtaxat inter illos, respectu quorum est. Ita communiter Doctores: quia cum tantum habeant corpus impotens respectu aliorum, & potens respectu aliorum, non est ratio, cur his tradere non possit dominium corporis sui. Hujusmodi impotentia frequentius oritur ex maleficio. Ex naturali frigiditate non ita. Ut neque ex nimia arctitudine femine oritur impotentia illius respectu similium virorum, arg. c. *Fraternitatis, de Frigidis*. Quamvis juxta Doctores communiter posset interdum ea accidere respectu virorum dissimilium in robore vel mole corporis.

97.
Quid a-

Pro fine nota, quando contracto jam Matrimonio constat omnino perpetuam adesse

impotentiam, siue absolutam, siue respectivam, non possunt conjuges reddere debitum, nec aliquid facere, quod extra Matrimonium non liceret; immo statim esse dissolvendum. Si verò dubitetur de perpetuitate impotentiae, datur illis triennium, ut possint Matrimonium consummare, c. *Laudabilem, de Frigidis*. Quo tempore si nequeant consummare, amplius experiri non possunt, sed sunt separandi, si adit periculum incontinentiæ: quòd si non subit, Jura permittunt, ut habeat tamquam foetorem, quam nequit habere uxorem, c. *Laudabilem cit. & c. Requiristi 33. q. 1.* Facta autem separatione, potest aliud Matrimonium inire is, qui potens est. Si etiam facta separatione, is, qui putabatur impotens, fiat aliquando potens, reddenda est ei conjux: quia colligitur impotentiam tantum fuisse temporalem, adeoque valuisse Matrimonium. Patet ex c. *Laudabilem, & c. Fraternitatis, de Frigidis*.

Quod attinet triennem experientiam, illa incipit, & completur secundum prudens arbitrium judicis; qui potius præpendere debet ad superfluam, quam ad diminutam diligentiam adhibendam. Poteritque prudenter computare à die attentata copulae (equaliter computandum voluit Jovista frequenter, & *Sanchez l. 7. d. 110. arg. c. Laudabilem*, ibi: *A tempore celebrati conjugii*, scilicet cum attentatione copulae) consideratà frequentia conatus; constanti & concordiac juratà assertione, & similibus: & in maleficio, si poenitentiae, pia opera, & alia remedia sint etiam satis adhibita. Aliàs, si non sit concordia in dictis, si non sint adhibita sufficientia remedia corporalia aut spiritalia, si experientia copulae non fuerit satis continua ob daturnam absentiam vel deficientiam, aliave circumstantia aliud suadeant, expediet tempus prolongare, aut ad securitatem præfigere triennium ex tunc decurrendum. Quo modo computandum illud esse simpliciter, plures docent; & aliqui id admittunt in casu maleficii tantum. Denique existit, quòd dum agitur in foro conscientiae, sit arbitrium illorum pene doctum & prudentem Confessarium. Idem videtur de quovis alio viro docto & prudenti, qui rem & circumstantias illius bene examinaverit) quorum arbitrium in foro externo est pene judicem. De his plura videri possunt apud *Sanchez l. 7. d. 102. & seqq.* usque ad finem libri.

QUESTIO XI.

De Dispensatione Impedimentorum Matrimonii.

Dico I. In impedimentis, quæ dirimunt ex natura intrinseca contractus, immo ne quidem Deus potest dispensare, v. g. in impo-

impotentia, in defectu veri consensûs, quia tunc contractus matrimonialis deficit in aliquo essentiali, Deus autem facere nequit, ut res subsistat cum defectu alicujus essentialis. Potest quidem juxta prædicta facere, ut sine consensu contrahentes sibi invicem obligentur, per semetipsum tradendo illis mutuum dominium corporum, sed facere nequit, ut sine consensu subsistat contractus.

Dico II. In impedimentis, quæ dirimunt jure divino aut naturali largè, solus Deus potest dispensare. Ita communiter Doctores. Ratio est: quia in legibus hujusmodi nemo potest dispensare Deo inferior absque divina commissione; de qua in præsentia non constat. Neque etiam congruebat potestatem in hujusmodi impedimentis dispensandi Ecclesie relinqui; cum talis potestatis usus non videatur moraliter loquendo fore expediens, ut discurranti per singula impedimenta Jure divino seu naturali dirimentia apparebit. Undè qui censent votum siemne dirimere Matrimonium contrahendum Jure divino seu naturali, consequenter docere debent Papam in hoc dispensare non posse. Nos è contra docemus Papam id posse, sicut censemus esse impedimentum Jure Ecclesiastici. Adeoque et si dispensatio in ipsa obligatione voti defectu causa foret invalida, adhuc valere posset dispensatio quoad valorem Matrimonii, dum Papa id absolute vellet.

Dico III. In impedimentis dirimentibus jure Ecclesiastico potest per se loquendo dispensare solus Pontifex. Ita communiter Doctores. Et patet ex praxi Ecclesie. Ratio est, quod illa impedimenta sint juris communis, sive scripti, sive consuetudinarii, in quæ præinde solus Pontifex habet potestatem. Et quamvis Episcopi possent circa Jus commune, quidquid potest Pontifex, id ad summum intelligendum esset, nisi Pontifex sibi aliquid reservet: prout juxta omnes reservat sibi dispensationem in impedimentis dirimentibus, nisi ex speciali privilegio vel præscripta consuetudine aliquibus Episcopis facultas in hujusmodi dispensandi sit communicata.

Dixi per se loquendo: quia per accidens ex tacite concessione Pontificis valde probabiliter potest etiam Episcopus dispensare, quando Matrimonium bona fide contractum est in facie Ecclesie, & impedimentum est occultum, ac separatio valde difficilis, similiter recursus ad Pontificem est difficilis. Ita Silvester, Angelus, Henriquez, Navarvus, Sanchez, Præpositus & passim Recentiores. Ex quibus etiam id etiam extendunt in casu gravissimæ necessitatis ad Matrimonium contrahendum. Ratio est: quia hoc est necessarium pro regimine & salute animarum: adeoque non est credibile, Pontificem in tam gravi necessitate & animarum periculo velle sibi

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

dispensationem reservare: qui utique in ædificationem, non in destructionem est dirigere debet potestatem Episcoporum. Quare sic habet praxis eorundem. Favet quoad c. 2. de Despons. impub. in verbis allegandis n. seq. Quod si in prædicto casu sit facilis recursus ad Legatum Apostolicum, qui hac in parte sit præditus facultate dispensandi, videtur, quod tunc Episcopus nihil possit: cum tunc cesset necessitas, ob quam præcisè hæc facultas tacite Episcopo concedebatur, adeoque etiam cessare videtur tacita concessio. Ita Sanchez l. 2. d. 40. n. 3. Navarvus, Præpositus & alii contra Henriquez.

Excipiunt Varii à Conclusionè impedimentum defectus ætatis seu pubertatis. De quo posteaquam cautum esset c. 2. de Despons. impub. Ne aliqui ante ætatem Canonibus præscriptam conjungantur; subditur: Nisi forte aliqua urgentissima necessitate interveniente, ut pro bono pacis, talis conjunctio toleretur; scilicet ab Episcopo dispensative permittente, ut plerique Expositores & alii intelligunt; prout constat & sequitur Adversa q. 19. sect. 2. Et satis probabile censet Sanchez l. 7. d. 104. n. 12. quem vide.

Refert quoque Bassæus V. Matrimonium IX. n. 4. concessum esse à Gregorio XIII. Patribus Societatis Jesu 24. Aug. 1576. ut in locis, in quibus Decretum Tridentini contra Matrimonia clandestina est promulgatum, & ab aliquibus non servatum, possint absolvere illos, qui induci non possunt, ut Matrimonium servatâ formâ Concilii contrahant, & cum iisdem dispensare in foro conscientie, ut rursus secreto inter se contrahant, non servatâ formâ Concilii; atque ut postquam sic contraxerint, proles ita susceptæ ipso facto legitimæ censeantur. Quæ concessio foret valde opportuna in partibus Hæreticorum. Solum ob stare potest, quod sit vive vocis oraculum. Quale etiam est, quo (ut refert Bassæus supra) idem Pontifex 2. Septemb. 1580. iisdem concessit facultatem dispensandi cum iis, qui contraxerunt cum impedimento Criminis, & non putant esse illicitum dare fidem de Matrimonio contrahendo post mortem conjugis vivente altero conjugè; immo putant justissimum, ubi intervenit copula.

Petes, quæ causæ in dispensationibus matrimonialibus soleant regulariter attendi? Resp. attendi in primis bonum pacis pro conjugium obtinendum. Ad quod spectat: tum extinctio inimicitiarum capitalium, litium civilium, aliarumque gravium discordiarum: tum præventio, ne ista oriantur, neve homicidia, infamia, aliæ damna aut scandala (sub quibus etiam peccatorum pericula, v.g. incontinentiæ, hæresis &c. censentur) sequantur.

Secundò attenditur defectus pacis conjugii in loco, nisi cum conjunctis, quando scilicet commodè & moraliter in proprio oppido

103.

An à Conclusionè sit dispensatio sit præscriptam conjungantur; subditur: Nisi forte aliqua urgentissima necessitate interveniente, ut pro bono pacis, talis conjunctio toleretur; scilicet ab Episcopo dispensative permittente, ut plerique Expositores & alii intelligunt; prout constat & sequitur Adversa q. 19. sect. 2. Et satis probabile censet Sanchez l. 7. d. 104. n. 12. quem vide.

104.

Referuntur quædam privilegia.

105.

Causæ ordinariæ dispensationum matrimonialium recensentur.

oppido non reperitur persona alia coequalis, q. g. quia major pars concivium conjuncta est cupienti nubere, sic ut praeter eos non facile inveniatur personam parem sibi suisque gratam.

Tertio, defectus dotis, quando scilicet non habet tantam, quanta requiritur & consueta est, ut nubat extraneo aequali. Quarto conservatio splendoris & amplissimarum divitiarum in eadem familia, quae v. g. femina haeres alioquin transferret ad extraneos. Ob quod etiam in veteri Legge femina haeres debebat nubere viro de familia & cognatione sua. Quod etiam spectat acquisitio hereditatis, relictae sub conditione nubendi tali.

Quinto, recognitio excellentium meritum, sive dispensationem petentis, sive ejus pro quo petitur. Sexto, instauratio Matrimonii bona fide contracti, saltem ex una parte, quae detecto postea impedimento peteret dispensationem. Septimo, reintegratio honoris feminae violatae, & legitimatio ac bona educatio prolis antea susceptae.

Quibus accedit causa extrinseca, impositio scilicet alicuius aut alterius operis ad primum finem. Et sic aliqui petunt dispensationem sine causa, supple. ex ante dictis, sed non sine hac causa extrinseca. Insuper plures causae, quae seorsim aliquando non sufficerent, simul collectae juvare possunt, ut exurgat conjunctim causa sufficientis & adaequata. Quod verò Tridentinum sess. 24. c. 5. de Reform. Matr. monet, ut in secundo gradu nunquam dispensetur, nisi inter magnos principes, & ob publicam causam. Pontifici (qui mentione ista Concilii non arctantur) benignitate non servatur exacte, sed ad quandam moderationem reductum est, ut etiam cum aliis personis, praesertim opulentis, ex causa gravi, etsi non publicae, seu bonum commune directe spectante, saepe dispensetur; uti haec praxis manifeste ostendit. Cetera, quae de dispensationibus matrimonialibus, scitu necessaria sunt, peti possunt ex dictis Tract. de Leg. disp. ubi de dispensatione generaliter actum est.

DISPUTATIO SEPTIMA.

De Debito coniugali seu Vsu matrimoniali.

QUESTIO I.

An & quomodo teneatur Coniux reddere vel petere debitum?

DICO I. Tenetur coniux alteri explicitè vel implicitè petenti reddere debitum. Conclusio est communis & certa. Et patet ex 1. ad Cor. 7. *Vxori vir debitum reddat: similiter autem & uxor viro.* Et paulò post: *Nolite fraudare invicem, nisi &c.* Et rationem subjungens ait: *Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir: similiter autem & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier.* Ex quibus Apostoli verbis patet, hanc obligationem esse iustitiae, adeoque gravem; sicut quaelibet alia iustitiae obligatio gravis est, quando materia est proportionata.

Hinc peccat mortaliter coniux, qui absolute comparti debitum negat, quando id rationabiliter & serio aut sub obligatione exigit: scilicet, si non serio, aut non sub obligatione, sed ex quadam benevolentia, aut si precibus reculantis facile acquiescat. Deinde propter levitatem materiae excusatur à mortali, si non nihil v. g. differat: modò absit in petente periculum incontinentiae. Quod quidem periculum satis frequens est, & à fortiori debet tolli reddendo debitum postulatum. Qua in re gravissimè saepe delinquant feminae, suam morositatem & inflexi-

bitate praebentes viris occasionem pollutionum & adulteriorum, discordiarumque domesticorum.

DICO II. Coniux excusatur à reddendo debito, quando habet rationabilem causam negandi. Ratio est, quòd obligatio iustitiae non sit tam stricta, quin occurrente rationabili causa liceat solutionem negare, et saltem differre. Sic enim debitor pecuniae excusatur, si nimia paupertate prematur; mancipium excusatur ad praestanda opera, si prematur infirmitate &c.

Hinc excusatur coniux primò, si non possit reddere debitum sine notabili periculo salutis corporalis. Immo tunc illicite redderet. Secundò, si pars petens laboret lepra, vel alio morbo contagioso non lethifero, sic ut grave sit periculum infectionis, etsi licita, non tamen obligatoria est redditio debiti, juxta *D. Thomam, De Bonaventuram* & alios communiteres. Colligitur ex c. 1. de Coniugio leproforum. Si tamen non sit notabile infectionis periculum (quale non censetur subesse in raro Congressu, seclusa cohabitatione: in quo standum iudicio medicorum) non excusatur. Quo modo intelligendum videtur c. 2. eod. tit. Sicut nec excusatur, si ante Matrimonium sciverit conjugem esse infectum tali morbo: quia tunc contrahendo cum tali censetur se obligasse ad reddendum (quod simpliciter licitum est) etiam cum tali periculo. Vide Sanchez l. 9. d. 24. per totam. Tertio probabilius excu-

1.
Coniux conjugis explicitè vel implicitè petenti tenetur debitum reddere.

Idem, ex iustitia.

2.
Quando secus facit, peccat mortaliter.